

DIALOGAS

2013 m. birželio 27 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 26 (1045). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Kauno r. Batniavos pagrindinės mokyklos mokytojai ir darbuotojai ant Šatrijos kalno.

„Užkopus į viršūnę, atsivėrusi įstabi erdvė vėrė akį, jautėmės laisvi ir lengvi kaip tas vėjas ir laimingi, vos ne liesdami rankomis debesis. Norėjosi šypsotis...“ (plačiau – 9 p.)

Atsisveikindama iki rugpjūčio ir antrindama batniaviškiams,
„Dialogo“ komanda linki mieliems skaitytojams –
viršūnių ir erdvių, laisvės ir lengvumo, vėjo ir laimės, debesų ir šypsenų...

„Kietį“ opozicijos klausimai ministrui D.Pavalkiui

AKTUALU 3 p.

Naujo vadovo iššūkiai

Kodėl ugdymo įstaigos vadovo pasikeitimą dažnai lydi ne pozityvi ir prasminga kaita (kaip turėtų būti), bet chaosas?

Kas laukia naujų ugdymo įstaigos vadovų ir kaip nesuklupti perėmus įstaigos vairą?

Kolegiški ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo „Vaikystės Sodas“ vadovės dr. Austijos Landsbergienės patarimai.

KOLEGA – KOLEGAI 5 p.

Šalin logiką – tegyvuoja kūrybiškumas!

„Lietuvos švietimas, kuriam kryptį nurodė dar ankstesnis švietimo ir mokslo ministras G.Steponavičius, dabar privalo mokyklose mokyti ne matematikos ir ne logikos, bet kūrybiškumo...“

Taigi – kuo egzaminų užduotys bus mažiau suprantamos ir kuo jose bus daugiau klaidų bei dviprasmybių, tuo tos užduotys bus geresnės, nes jos atlieps šiuolaikinius švietimo iššūkius...“ – svarsto Vytenis Paulauskas.

POŽIŪRIS 6 p.

Svarbūs ir nesvarbūs mokomieji dalykai

7 p.

Penkioliktoji įžvalga.

Apie Konstituciją ir egzamino metamorfozes

Algirdas ZABULIONIS, švietimo konsultantas

Lietuva yra tikrai nuostabi šalis – niekaip nenustoji stebėtis... Štai ŠMM tinklapyje skaitome: „Švietimo ir mokslo ministerija informuoja, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas, jog

palengvintas lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas tautinių mažumų mokyklų abiturientams prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam lygybės principui, 2013 m. brandos egzaminų sesijos rezultatams bei

šios sesijos metu brandos egzaminus laikusiųjų priėmimui studijuoti į aukštąsias mokyklas jokios įtakos neturi. Teismo sprendimas įsigalioja nuo 2013 m. rugsėjo 1 d.“

Nukelta į 3 p. ▶

Teismų sprendimais pažymėti

Zarasų pedagogų streiku prasidėjusių mokslo metų vidurį pažymėjo apylinkės teismo sprendimas, kad mokytojai streikavo neteisėtai. Tačiau mokslo metai baigėsi apeliacinio teismo verdiktu, kad streikas buvo teisėtas.

„Pribloškiančiai netikėta nutartis! Sveikiname laimėjus svarbų mūšį! Atsiprašome, kad netikėjome pergale!“ – tokia kolegų reakcija lydi atostogauti pradedančius ežerų krašto mokytojus.

Tačiau mūsų, atrodo, dar nesibaigė.

Laukti išbandymų neteko

„Demokratijos, socialinio teisingumo neimportuosi, juos reikia sukurti, išsikovoti ir puoselėti patiems“, – teigė rugsėjo 12 d. streiką pradėję Zarasų r. mokytojai. Baimindamiesi, kad savivaldybės tarybos sprendimai nepridarytų mokyklų bendruomenėms sunkiai ištaisomos žalos, pedagogai pareikalavo spręsti septynias, jų manymu, pagrindines, neatidėliotinas, gyvybiškai svarbias švietimo sistemos problemas: suderinti su mokyklų bendruomenėmis ir vadovais mokinių maitinimo tvarkos pasikeitimus, panaikinti mokyklinių autobusiukų privatizavimo projektą, užtikrinti finansavimą Meno mokyklai ir Sporto centrui, derinti su darbuotojų atstovais mokinio krepšelio lėšų perskirstymą ir pan.

Nukelta į 4 p. ▶

Iki pasimatymo rugpjūtį! Kitas „Dialogo“ numeris – rugpjūčio 1 d.

Šiauliai: bus mažinamos išlaidos švietimui

Šiauliu m. savivaldybės administracijos parengtame plane numatoma 2014–2015 metais išlaidas sumažinti apie 11 mln. Lt, beveik visą sumą – apkarpant miesto švietimo sistemą.

Pasak „Šiaulių krašto“, penkios bendrojo lavinimo mokyklos būtų uždaromos, ikimokyklinės įstaigos jungiamos. Likėtų 11 ikimokyklinio ugdymo įstaigų su skyriais, kuriais virstų net 18 lopšelių-darželių. Jungti taip pat planuojama neformaliojo ugdymo centrus, muzikos ir sporto mokyklas. Būtų mažinamas neformaliojo ugdymo valandų skaičius ir atitinkamai savivaldybės finansavimas. Bet siūloma didinti įmokas už neformaliojo ugdymo paslaugas.

Kiek pedagogų būtų atleista uždarius mokyklas, neįvardijama. Tik suskaičiuota, kad darželiuose neberekėtų 54 darbuotojų, iš jų 18 – direktorių. Dėl kitų įstaigų jungimo būtų atleidžiami vadovai, ūkvedžiai.

Numatoma centralizuoti visų biudžetinių įstaigų buhalterijas – darbo netektų beveik 100 buhalterių ir apskaitininkų. Švietimo įstaigos turėtų pirkti maitinimo paslaugas ir atleisti 132 valgyklų darbuotojus. Būtų perkamos ir valymo paslaugos, atleidus 167 valytojas.

LEU rektoriumi perrinktas A.Gaižutis

Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) rektoriumi praėjusį trečiadienį (06 19) perrinktas akademikas A.Gaižutis. Jis šiai aukštajai mokyklai vadovauja jau 10 metų. Viešame LEU tarybos posėdyje A.Gaižutis kalbėjo apie studijų ir mokslo kokybės gerinimą, tarptautiškumo plėtrą, LEU struktūros optimizavimą, inovacijų svarbą. Akademikas akcentavo LEU siekį tapti elitiniu profiliniu universitetu, kuriame mokytoji motyvuoti, gabūs studentai.

LEU senatas patvirtino ir rektoriumi perrinkto A.Gaižučio pateiktas prorektorijų kandidatūras. LEU studijų prorektore tapo prof. dr. V.Salienė, o Mokslo ir plėtros prorektoriumi – prof. dr. A.Ragauskas.

Prof. R.Želvys, LEU dirbęs prorektoriumi, grįžo į senąjį Vilniaus universitetą.

Mokytis niekada nevėlu

Visą vasarą „Pūko“ radijo stoties programoje kiekvieną darbo dieną rytais prieš 8 val. žinias transliuojama suaugusiųjų švietimui skirta laida. Joje įvairių sričių ekspertai kalba apie teisinį švietimą, sveiką gyvenseną, alkoholizmo prevenciją, psichologinę pagalbą, laisvalaikį ir saviraišką, verslumo ugdymą ir nedarbo prevenciją, neformaliojo suaugusiųjų švietimo galimybes.

Iš viso vasarą numatyta sukurti ir transliuoti 60 edukacinių radijo laidų. Numatoma, kad šio ciklo radijo laidose bus nagrinėjamos socialiai pažeidžiamoms ir patiriančioms socialinę atskirtį grupėms aktualios temos. Tikimasi, jog radijo laidos sudomins vyresnio amžiaus, taip pat su nedarbu susiduriančius asmenis, moteris, kurios ilgą laiką nedirba dėl vaiko priežiūros atostogų, anksti iš švietimo sistemos iškritusius asmenis, su priklausomybės ligomis susiduriančius žmones ir jų artimuosius, kitus socialinės atskirties prevencijos tematika besidominčius asmenis.

APKLAUSA

Kaltas spaudimo neatlaikęs ministras

Šis internetinės apklausos pristatymas bus iš dviejų dalių. Pirma – apie apklausos rezultatus, antra – apie Seimo Pirmininko atvirumą.

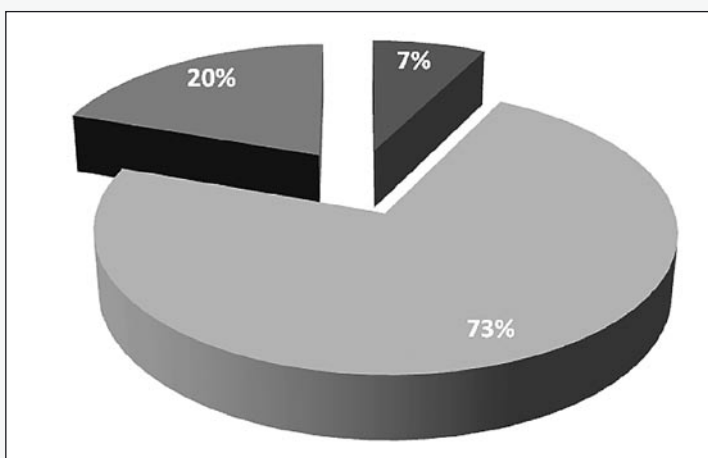
Praėjusią savaitę www.dialogas.com informavome apie Seimo Pirmininko V.Gedvilo pareiškimą, jog Konstitucijos nuostatas pažeidusį įsakymą švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis priėmė spaudžiamas lenkų, ir klausėme: kas, Jūsų nuomone, kaltesnis – ministrą spaudę lenkai ar spaudimui pasidavęs D.Pavalkis?

Kad kalti lenkai, mano tik 7 proc. apklausos dalyvių; 73 proc. linkę kaltinti spaudimo neatlaikiusį ministrą, o 20 proc. – neteisai, kad patys nebūtų teisiami (trečia balsavimo galimybė).

Taigi daugumos apklausos dalyvių nuomonė labai aiški – ministras D.Pavalkis priimdamas įstatymą turėjo nepasiduoti spaudimui.

Kažin kodėl Seimo Pirmininkui V.Gedvilui ministro pasidavimas spaudimui atrodo lengvinanti aplinkybė? O tokia išvada primygtinai peršasi iš V.Gedvilo birželio 19 d. duoto interviu „Žinių radijui“. Jame Seimo Pirmininkas, ieškodamas, kaip pateisinti antikonstitucinį įsakymą „paleidusį“ bendrapartietį (Darbo partija) ministrą, akcentavo, jog „spaudimas ministrui buvo nemažas iš tautinių mažumų, ypač iš lenkų, pusės“.

Taip Seimo Pirmininkas viešai pripažįsta, kad ministras D.Pavalkis vadovaujasi ne racionalumo, ne lygiateisiškumo, o „draugiškumo“ su koalicijos partneriais lenkais principu. Iš esmės taip legalizuojamas jėgos diktatas: spausk – ir savo pasieksi.

Puslapyje – „Dialogo“ inf.

Seimas: švietimo įstaigų vadovams kadencijos nereikalingos

Antradienį (06 25) Seimas atmetė konservatoriaus V.Stundžio pateiktą Švietimo įstatymo pataisą, kuria jis siūlė mokyklų vadovams nustatyti penkerių metų kadencijas, bet jų skaičiaus neriboti.

Už projektą balsavo devyni parlamentarai, prieš buvo 18, 27 susilaikė.

Pagal projektą, valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų vadovai į pareigas turėjo būti skiriami penkeriems metams konkurso būdu. Kadencijų skaičius būtų neribojamas.

Projektą palaikęs Seimo Pirmininkas „darbietis“ V.Gedvilas teigė, kad tokia praktika galioja užsienyje. Be to, patiemis direktoriams, rektoriams būtų naudinga atnaujinti profesinius įgūdžius. „Dirbant tik vadybinį darbą dingsta pedagoginė kvalifikacija“, – teigė jis.

„Nenervinkime švietimo bendruomenės, ir taip ten daug yra įtampų“, – ragino socialdemokratas E.Žakaris.

Dabar savivaldybių ir valstybinių švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovai skiriami konkurso būdu, tačiau jų pareigų trukmė neribojama. V.Stundžio teigimu, dažnai švietimo įstaigų vadovai savo pareigas eina iki senatvės pensijos ar dar ilgiau, todėl įsivyrąja vienvaldystės tradicijos ir nepakeičiamumo kultūra.

NMVA: pamokų kokybė gerėja

Praėjusį trečiadienį (06 19) Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA) paskelbė metinį pranešimą „Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės apžvalga“. Pranešime pateikti 2012 metais vertintų 113 mokyklų veiklos kokybės rezultatai, aptarti pasiekimams įtakos turintys veiksniai. Pasak NMVA, iš trejų metų pamokų stebėjimo duomenų matyti, kad pamokų kokybė šalies mokyklose statistiškai reikšmingai gerėja nuo 2010 m. Tačiau skirtingo konteksto mokyklose jų veiklos sričių vertinimai skiriasi: geresnio socialinio-ekonominio konteksto mokyklose pamokų kokybė yra geresnė.

Geriausiai įvertintomis pamokomis išlieka neformaliojo švietimo pamokos, o geriausiai vertina-

ma mokyklos veiklos sritis – mokyklos kultūra. Nuo 2007 m. kaip stipriausi mokyklos veiklos aspektai išlieka tik partnerystė su kitomis institucijomis, tradicijos ir ritualai, bendruomenės santykiai ir mokyklos vaidmuo vietos bendruomenėje. Mokytojo ir mokinių santykiai yra geriausiai vertinamas pamokos komponentas ir ši tendencija nesikeičia nuo 2007 m. Nuo 2007 m. tobulintiniais dažniausiai įvardijama ugdymo ir mokymosi srities aspektai, ir daugėja mokyklų, kuriose tobulinti siūloma mokymo nuostatas ir būdus bei atskirų mokinių pažangą.

NMVA duomenimis, pernai buvo stebėtos 10 236 pamokos, apklausti 14 734 mokiniai ir 18 941 tė-

vas. 2012 m. geriausiai vertinta progimnazijų ir pradinių mokyklų veikla. Progimnazijose labai ryškus tėvų įsitraukimas ir bendradarbiavimas; gerai dirbama su asmeninės pažangos stebėjimu, stengiamasi grįžti prie neišminktų dalykų. „Išorinio vertinimo metu nustatytus tobulintinus aspektus mokyklos vis dažniau renkasi tobulinti, tačiau tik 21 proc. mokyklų galėjo įvardyti pokyčius, įvykusius mokykloje tobulinant pasirinktas veiklas. Mokykloms sunkiai sekasi pamatuoti veiklų tobulinimo poveikį mokinių pažangai ir pasiekimams“, – teigiama NMVA pranešime. Pasak NMVA, mokyklų pažangai būtina kryptinga parama savivaldybės ir nacionaliniu lygmeniu.

Paskelbė matematikos BE programos projektą

Ugdymo plėtotės centras (UPC) kviečia visus susipažinti su parengtu matematikos brandos egzamino programos projektu. Rengiamoje programoje atskirti matematikos mokyklinio ir valstybinio egzaminų reikalavimai pagal veiklos sritis ir mokinių pasiekimų lygius, pateikti kriterinio vertinimo lygių aprašai.

Pasak UPC, programa rengiama vadovaujantis nuostata – įvertinti egzaminų kandidatų ne tik žinias ir supratimą, bet ir aukštesniuosius mąstymo gebėjimus.

Projektas jau pristatytas Lietuvos matematikų draugijos konferencijoje, 2013 metų matematikos brandos egzamino užduoties vertintojams.

Pasiūlymus projektui UPC prašo siųsti adresu albina.vilimiene@upc.smm.lt.

Darbo partijos ir PS konferencija apie švietimą

Vakar (06 26) Seime vyko Darbo partijos frakcijos, Lietuvos švietimo įstaigų profesinės sąjungos ir Lietuvos švietimo profesinės sąjungos konferencija „Lietuvos švietimas – šalies prioritetas. Jo identifikavimo bei įteisavimo problemos“.

Konferencijoje buvo aptariamos švietimo įstaigų finansavimo problemos ir jų poveikio ugdymo procesui klausimai bei darbo sąlygų įtaka socialiniam pedagogų statusui.

Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto (ŠMKK) pirmininkė A.Pitrėnienė teigė, kad konferencija vyks ta pačiu laiku. „Tai puiki galimybė sudėlioti visus taškus bei nustatyti orientyrus, kurių laikantis bus sprendžiamos Lietuvos švietimo problemos. Švietimo profesinės sąjungos turi puikių minčių ir idėjų, konferencijoje bus priimama ir rezoliucija, apibrėšianti tolesnio bendradarbiavimo gaires“, – teigė komiteto pirmininkė.

Konferencijos dalyvius pasveikino Seimo Pirmininkas V.Gedvilas bei Ministras Pirmininkas A.Butkevičius.

Pranešimus skaitė ŠMKK pirmininkė A.Pitrėnienė, švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis, Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narė V.Baltraitienė, Lietuvos švietimo profesinės sąjungos pirmininkas A.Jurgelevičius ir Lietuvos švietimo įstaigų profesinės sąjungos pirmininkas E.Jesinas.

Solidarizuojasi su Graikijos mokytojais

Europos Komisijos (EK) prezidentas J.M.Barroso padėkojo Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) pirmininkui A.Navickui už laišką, susijusį su švietimo situacija Graikijoje. Laiške A.Navickas prašė EK vadovą reaguoti į Graikijos vyriausybės veiksmus prieš šalies mokytojus, kurie protestuoja prieš griežtas vyriausybės priemones mažinti išlaidas viešajame sektoriuje. Mat Graikijos premjeras A.Samaras pasirašė įsaką, kuriuo paskelbė civilinę mobilizaciją. Tai reiškia, kad mokyklų mokytojai gali būti sulaikyti, jeigu įgyvendintų savo planus surengti visuotinę protesto akciją.

Iš EK gautame rašte teigiama, kad

LŠDPS laiškas (jo kopijos buvo išsiųstos ir aukščiausiems Graikijos vadovams bei švietimo, kultūros ir sporto ministrui) perduotas atitinkamiems pareigūnams, kurie išnagrinės argumentus ir parengs atsakymą.

Laiškus EK prezidentui siųsti paragino Europos švietimo profesinių sąjungų komiteto generalinis sekretorius M.Riomeris, nes Graikijoje švietimo situacija ištis sudėtinga: per pastaruosius trejus metus išlaidos švietimui sumažintos 33 proc., o iki 2016 m. šis skaičius turėtų pakilti iki 47 proc., mokytojų algos mažinamos net iki 45 proc. Be to, 12 proc. sumažintas nuolatinių dėstytojų skaičius, uždaromos mokyklos, išmontuojamos švieti-

mo paramos struktūros. Pavasarį vyriausybė priėmė drastiškas išlaidų mažinimo priemones: nuo rugsėjo ketinama atleisti iš darbo 10 tūkst. pakaitinių mokytojų, ilginti darbo laiką ir priverstinai perkelti 4 tūkst. mokytojų iš sostinės į atokesnius šalies rajonus, toliau uždarinėti ir jungti mokyklas (dėl ko daugės mokinių klasėje).

Graikijos Vidurinių mokyklų mokytojų federacija (OLME) jau du kartus kvietė vyriausybę pradėti dialogą, tačiau ši raginimams nepakluso. „O įvesta civilinė mobilizacija siekiant uždrausti mokytojų streiką aiškiai griauja pagrindines pilietines laisves ir demokratines teises“, – teigiama A.Navicko pasirašytame laiške.

„Kieti“ opozicijos klausimai ministrui D.Pavalkiui

Dešimt Seimo narių iš opozicijos, vadovaudamiesi Seimo statuto 209 straipsniu, pateikė klausimus švietimo ir mokslo ministrui Dainiui Pavalkiui. Parlamentarų klausimai, „Dialogo“ nuomone, yra esmingi, todėl spausdiname visą klausėjų tekstą.

DĖL LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO SPRENDIMO

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) išplėstinė teisėjų 2013 birželio 18 d. nusprendė, kad Švietimo ir mokslo ministro įsakymo Nr. V-109 „Dėl Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymo Nr. V-1197 „Dėl brandos egzaminų ir įskaitų programų patvirtinimo“ pakeitimo“ 3 punktą yra neteisėtas – jis prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, įtvirtinančiam visų asmenų lygybės principą. Taigi LVAT pripažino, kad lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino užduotys tautinių mažumų mokomąja kalba mokyklų abiturientams palengvintos nepagrįstai. Mokiniai, kurie mokėsi mokyklose lietuvių dėstomąja kalba, buvo diskriminuoti, nes palengvinti egzamino rezultatai visiškai vienodai vertinami pretenduojant į valstybės finansuojamą vietą aukštojoje mokykloje.

Kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad todėl, jog ministro įsakyme numatytos priemonės įtvirtintos neribotam laikui, – tai būtų pakankamas pagrindas panaikinti įsakymo 3 punktą.

Prašome Švietimo ir mokslo Ministrą Dainių Pavalkį raštu ir Seimo plenariniame posėdyje atsakyti į šiuos klausimus:

1. Paaiškinkite, kaip atsitiko, kad viešojoje erdvėje Jūs aiškinote, kad egzamino palengvinimai įsakyme numatyti tik 1 metams, tačiau iš tikrųjų dokumente joks terminas nenumatytas. Jūs viešai sakėte neteisębę ar tiesiog buvote neįsigilinę į dokumento projektą?

2. Ar Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai pritarė egzamino palengvinimui? Kokia buvo ministerijos specialistų ir ekspertinių institucijų pozicija dėl šių pakeitimų?

3. Kas yra šių pataisų iniciatoriai ir projekto rengėjai?

4. Ar Lenkų rinkimų akcijos politikai Jus ragino keisti egzaminų programą? Įvardinkite šiuos politikus?

5. Išvardinkite, kokius konkrečius švietimo klausimus ministerijoje koordinuoja viceministrė Edita Tamošiūnaitė, kurią į šias pareigas delegavo LLRA?

6. Ar sutinkate, kad, nepaisant valdančiosios koalicijos tarybos reikalavimų, Jūs esate asmeniškai atsakingas už sukeltą sumaištį egzaminų sistemoje ir visuomenės supriešinimą?

7. Egzaminų ir įskaitų programos pagal nustatytą tvarką skelbiamos iki egzaminų sesijos pradžios likus ne mažiau kaip 2 metams. Ko gali tikėtis kitų mokslo metų abiturientai? Ar vėl bus rengiamos kokios nors „neesminės“ egzamino programos pataisos? Ką ketinama keisti?

8. LVAT atkreipė dėmesį, kad Švietimo ir mokslo ministerija netyrė, kaip realiai mokyklose tautinių mažumų mokomąja kalba buvo siekiama sudaryti sąlygas mokytis valstybinės kalbos. Ar ministerija neplanuoja iš esmės patikrinti, kaip šiose mokyklose yra įgyvendinamos Švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų normos, kaip efektyviai panaudojamos valstybės finansuojamos įvairios papildomos organizacinės, finansinės ir kt. priemonės, siekiančios sudaryti sąlygas pasirengti vienodam lietuvių k. ir literatūros brandos egzaminui?

9. Kokia Jūsų pozicija dėl Seimo narių, atstovaujančių LLRA, ketinimų koreguoti Švietimo įstatymo normas, įtvirtinančias valstybinės kalbos mokymosi sąlygas?

Pasirašo šie Seimo nariai: V.Stundys, A.Ažubalis, A.Vidžiūnas, J.Razma, I.Degutienė, L.Kazlavickas, A.Anušauskas, D.Kreivys, P.Saudargas, K.Starkevičius.

Algirdas ZABULIONIS,
švietimo konsultantas*

▷ Atkelta iš 1 p.

Labai įdomi teismo sprendimo traktuotė – egzaminas, aišku, neatitinka LR Konstitucijos nuostatų, ginčytis jau neišeina, bet... į tai atsižvelgsime tik grįžę po atostogų... O dabar pažiūrėsime, kaip aukštosios mokyklos „suksis“. Juk tai joms reikės priimti stojančiuosius pagal to prieštaraujančio LR Konstitucijai egzamino rezultatus. O tai reiškia, kad kiekvienas stojantysis, kuris nepateks į savo trokštamą studijų programą (nes kažkas ten jau pateko pagal „palengvintojo“ egzamino rezultatus), galės paduoti tokią aukštąją mokyklą į teismą. Teismo sprendimas bus aiškus – Konstitucijos nuostata pažeista, tad teisybę reikia atkurti... ir nuskriausto stojančiojo patirtus nuostolius atlyginti. Oi, tikrai karšta vasara bus...

Pamėginkime dar kartą perskaityti tą abrakadabrą: „egzaminų sesijos rezultatams bei šios sesijos metu brandos egzaminus laikusiųjų priėmimui studijuoti į aukštąsias mokyklas jokios įtakos neturi“... bet po rugsėjo 1 d. jau turės. Kam turės? Politikui mi-

➤ ŽVILGSNIS IŠ ŠALIES

Penkioliktoji įžvalga. APIE KONSTITUCIJĄ IR EGZAMINO METAMORFOZES

nistrui, universitetams, studentams (laimingiems, jau įstojusiems) ar tiems nelaimingiems – neįstojusiems? Juk dėl skirtingų brandos egzamino apimtys bei vertinimo reikalavimų dviejų vienodai mokančių lietuvių kalbą ir literatūrą stojančiųjų egzamino rezultatai skiriasi. Tad nėra abejonių, kuris iš jų turės daugiau galimybių studijuoti norimoje studijų programoje Lietuvos aukštojoje mokykloje, kas tikrai „prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam lygybės principui“ (ir bendriesiems europiniams atrankos į universitetus principams – merit-based – pagal stojančiojo nuopelnus). O tai reiškia, kad ŠMM priverčia visas Lietuvos aukštąsias mokyklas šiais metais stojančiųjų priėmimą organizuoti neginčijamai pažeidžiant konstitucines nuostatas ir tradicinius universiteto principus.

Kaip tai galima suprasti ir ką daryti neišvykstantiems studijuoti užsienyje abiturientams? Kodėl gindami savo konstitucines teises jie turės teisę su aukštąja mokykla?

Nemanau, kad „stručio“ pozicija – palaukime iki rugsėjo – šiuo atveju problema išspręs. Ją spręsti reikėjo kur kas anksčiau,

o dabar tiesiog nėra geros išeities. Ypač kai tas „gerumas“ suprantamas iš politinių, o ne stojančiųjų interesų pusės. Dabar, deja, nenuoseklios ŠMM politikos įkaitais tapo Lietuvos universitetai – juk jiems reikės išklausti visus stojančiųjų priekaištus, o vėliau ilgai teistis su nepatenkintaisiais.

O švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis BNS naujienų agentūrai pareiškia: „Labai geras sprendimas, man padės, nes šitas sprendimas pasako dar kartą, užtvirtina tai, kas yra mūsų strateginis tikslas – kad visi Lietuvos jaunieji piliečiai valstybinį lietuvių kalbos egzaminą laikytų tokį patį, kaip kad yra mūsų kaimyninėse šalyse, kaip yra daugumoje Europos šalių.“

Niekaip nesuprantu: už ką čia dėkojama ir koks gi tas strateginis tikslas? Nejau lietuvių kalbos egzaminą padaryti tokį patį

„kaip kad yra mūsų kaimyninėse šalyse, kaip yra daugumoje Europos šalių“? Gal tai užslėptas ketinimas tą egzaminą, sukėlusį ministrui tiek daug galvos skausmo, visiškai panaikinti, – juk kitose šalyse lietuvių kalbos egzaminų nėra? Nors, kiek žinau, pasirenkamas lietuvių kalbos brandos egzaminas organizuojamas Lenkijoje. Bet nejau tas Suvalkuose keliolikos moksleivių laikomas egzaminas (pernai šį egzaminą visoje Lenkijoje laikė 43 abiturientai, iš jų net keturi pasirinkę aukštesnįjį lygį; šių metų statistikos dar nėra) ir yra strateginis ministerijos tikslas ateičiai? Tikrai stebinanti „bendrojo“ lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino metamorfozė...

*Jau dešimtmetis, kaip galiu sakyti – esu nepriklausomas švietimo konsultantas. Per tą laiką dirbau daugiau nei dvidešimtyje įvairių pasaulio šalių, mačiau tikrai daug švietimo reformų. Gal todėl ir į Lietuvos švietimo sistemos kaitos virą žiūriu truputį iš šono. Pirmiausia stengiuosi aiškintis ne kaip jie vyksta, bet suprasti, kur jie mus nuves, kokios buvo jų priežastys ir tikslai. Juk daugeliu atvejų kaitos žingsniai užgožia, pasidaro daug svarbesni už patį kelionės tikslą.

Tad noriu su „Dialogo“ skaitytojais pasidalyti savo įžvalgomis apie įvairius Lietuvos švietimo sistemos aspektus, kartais – netikėtus, kartais – kasdieninius, ne tikėdamasis skaitytojų nustebinti, bet kviesdamas susimąstyti.

Teismų sprendimais pažymėti

► Atkelta iš 1 p.

Taip pat mokytojai pareikalavo sudaryti su mokyklų steigėju teritorinę kolektyvinę sutartį.

Išbandymų, ar tvirtas mokytojų pasiryžimas kurti demokratiją, ilgai laukti neteko. Netrukus po to, kai Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) Zarasų rajono susivienijimo ir Zarasų rajono savivaldybės vadovai pasirašė sutarimą dėl streiko nutraukimo, vietos valdžiai atstovaujantys mokyklų vadovai žengė, švelniai vertinant, nekorektišką žingsnį – kreipėsi į teismą, prašydami pripažinti streiką neteisėtu. Vertinant griežčiau – smogė į streikavusiųjų nugarą.

Nerado teisėtos streiko priežasties

Direktorių ieškinį Zarasų rajono apylinkės teismas, kaip žinia, patenkino. Pagrindinė priežastis streiką pripažinti neteisėtu, pasak apylinkės teismo, – pagrindo skelbti streiką nebuvimas. Kitaip tariant, teismas nusprendė, jog mokyklose sudarytos kolektyvinės sutartys yra vykdomos, jų laikomasi, todėl streiko organizatorių iškelti reikalavimai negali būti laikomi kolektyvinio ginčo pagrindu. „Todėl teismas daro išvadą, kad ieškovų mokyklose nebuvo kilęs kolektyvinis darbo ginčas tarp darbdavių ir profesinės sąjungos, kaip darbuotojų atstovų. Esant tokioms aplinkybėms LŠDPS Zarasų rajono susivienijimas, paskelbdamas streiką, pažeidė Darbo kodekso 78 str. 3 dalyje nustatytą draudimą skelbti streiką, todėl streikas yra neteisėtas“, – teigia Zarasų rajono apylinkės teismo sprendimas.

Pirmosios instancijos teismas pasisakė ir dėl teritorinės kolektyvinės sutarties galimybių. „Zarasų rajono savivaldybė ir jos institucijos, kaip vietos savivaldos institucija, nėra ir apskritai negali būti bet kokios kolektyvinės sutarties šalimi, savivaldybė nėra ir negali būti Zarasų rajone veikiančių švietimo įstaigų vadovų – darbdavių organizacija. Nesant vienos iš teritorinės kolektyvinės sutarties šalių, šiuo atveju Zarasų rajone veikiančios švietimo įstaigų vadovų – darbdavių organizacijos, nėra galimybės sudaryti teritorinės kolektyvinės sutarties“, – pažymėjo teismas.

Pažiūrėjo atidžiau

Tačiau Panevėžio apygardos teismas, į kurį su apeliaciniu skundu kreipėsi streiko organizatoriai, į bylą pažiūrėjo atidžiau. Pasak teisėjų kolegijos, Darbo kodekso (DK) 24 str. 4 dalies nuostatos numato, jog socialinėje partnerystėje nacionaliniu, šakos (gamybės, paslaugų, profesiniu), teritoriniu (savivaldybės, apskrities) lygiu darbdaviams – išvalstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų išlaikomoms įmonėms, įstaigoms, organizacijoms – atstovauja šių įmonių, įstaigų, organizacijų steigėjas ar

jo įgaliota institucija, kuriai tenka DK nustatytos darbdavių organizacijos teisės ir pareigos. Atsižvelgdama į šią įstatymo formulotę, teisėjų kolegija konstatavo, jog Zarasų r. savivaldybė, kaip mokymo įstaigų steigėja, laikytina rajono mokyklų (darbdavių) atstove, turinčia darbdavių organizacijų teises ir pareigas. „Nustatyta, jog teritorinė kolektyvinė sutartis tarp Zarasų rajono savivaldybės ir atsakovo (LŠDPS Zarasų rajono susivienijimo, – *red. pastaba*) iki streiko ir jo metu nebuvo sudaryta, todėl atsakovas turėjo teisę reikalauti ją sudaryti, o nesudarius – streikuoti (DK 78 str. 3 d.)“, – sakoma Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos sprendime. Jame taip pat nurodoma, kad profesinė sąjunga iškėlė streiko reikalavimus (tarp jų ir dėl teritorinės kolektyvinės sutarties sudarymo), iš esmės priskirtinus spręsti Zarasų r. savivaldybei, ir vadaudamasi įstatais pateikė

konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas neteisingai aiškino materialines teises normas, todėl priėmė nepagrįstą sprendimą. Todėl teisėjų kolegija nusprendė panaikinti apylinkės teismo sprendimą ir priimti naują – atimesti visų mokyklų vadovų ieškinius, kuriuose mokytojų streiką buvo prašoma pripažinti neteisėtu.

Horizonte – kasacinis teismas

Ar mokytojų streiką išteisinęs apeliacinio teismo sprendimas bus skundžiamas kasacine tvarka? Zarasų „Ažuolo“ gimnazijos direktorius Rimantas Bikulčius „Dialogą“ patikino, kad kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą jis neketina. Tačiau sakė girdėjęs, jog tai padaryti planuoja savivaldybės administracija. Zarasų r. švietimo skyriaus vedėjas Stanislovas Kaulavičius „Dialogui“ patvirtino, kad savivaldybės teisininkai yra

lio langą matai mušamą vaiką, nejaugi nesusitosi, neapginsi, pravažiuos pro šalį vien todėl, kad kelio ženklai tau sustoti neleidžia?“

A.Navickas: elgčiausi visiškai taip pat

„Džiaugiuosi ir vertinu kolegų, Zarasų mokytojų, drąsą ir pilietišumą. Juk tokiam žingsniui nebuvo lengva ryžtis. Jų pasitikėjimas ir palaikymas buvo lemiantis sėkmės veiksnys“, – teigia A.Navickas. Svarbus, anot jo, buvo ir profesinei sąjungai priklausančių Zarasų r. švietimo darbuotojų skaičius – jis nuo 2006 m. išaugo šešis kartus. „Jau pradėdami organizuoti streiką žinojome ir galimus sunkumus, ir pasekmes, ir teismų praktiką. Tačiau net po mums nepalankaus pirmos instancijos teismo sprendimo (kuris, beje, taip ir nebuvo įsiteisėjęs) žinojau, kad, net ir atsukus laiką, elgčiausi visiškai taip pat“, – ti-

kina mokytojas. Pasak jo, tik gailestį dabar sukelia švietimo skyriaus vedėjas ir kai kurių mokyklų vadovų iniciatyvos ir bandymai toliau įvairiomis priemonėmis kenkti streikavusiems mokytojams. „Iš kur žmonės gali turėti tiek pykčio ir neapykantos kolegai, – stebisi A.Navickas. – Juk ši istorija galėjo būti jau seniai pasibaigusi ir pamiršta: tik prasidėjus teismo procesui siūlėme pasirašyti taikos sutartį įvairiomis sąlygomis, tačiau mums buvo atsakyta.“

Žinoma, džiaugiasi zarasiškiai ir teismo procesų eiga. Juo labiau kad teritorinių streikų organizavimo patirties Lietuvoje nėra, o aiškių reglamentų, kaip tokiu atveju elgtis, įstatymai nenurodo. „At-

gavome ir pasitikėjimą teismais, nes iki šiol matėme tendenciją varžyti ir taip jau suvaržytas darbuotojų teises streikuoti“, – teigia A.Navickas.

Kokia vienybės kaina?

Tačiau solidarių ir vieningų Zarasų mokytojų sėkmės fone A.Navickui liūdesį kelia vis dar susiskaldžiusi, vienybės stokojanči Lietuvos švietimo bendruomenė. „Nieko dėl to nekaltinu, tai tiesiog faktas. Kaltę dėl jo prisiimti turime kiekvienas“, – sako mokytojas. Anot jo, deklaracijų apie vienybės būtinumą nestinga, tačiau kai kyla konfliktas, kai organizuojamas streikas, konkurencijos apimti kai kurių profesinių sąjungų lyderiai stoja streiklaužių pusėn. „Būtent todėl LŠDPS siekia ir sieks, kad Lietuvoje būtų vieninga švietimo darbuotojams atstovaujanti organizacija“, – teigia šiais metais išrinktasis LŠDPS pirmininkas.

„Dialogą“ A.Navickas patikino: jeigu visos Lietuvos pedagogams atstovaujanti profesinė sąjunga nuspręstų susijungti ir iškeltų sąlygą, kad naujai organizacijai nepretenduotų vadovauti nė vienas iš dabartinių sąjungų lyderių, – jam tokia vienybės kaina būtų priimtina.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Elenos Tervidytės nuotr.

juos darbdaviams, todėl darytina išvada, kad 2012 m. rugsėjo 12 d. organizuotas streikas laikytinas teritorinio lygmens streiku.

Sprendimą panaikino, ieškinius atmetė

Apeliacinis teismas sprendė, jog tai, kad su mokyklų administracijomis sudarytos kolektyvinės sutartys galiojo ir buvo tinkamai vykdomos, esminės įtakos ginčo išsprendimui neturi, nes streiko reikalavimai reikšti dėl teritorinės kolektyvinės sutarties sudarymo, ugdymo įstaigų finansavimo, mokinių maitinimo ir savivaldybės, kaip darbdavių organizacijos, pareigų vykdymo. Iš to, kad profesinės sąjungos nutarimui skelbti streiką pritarė dauguma streikavusių mokyklų darbuotojų, teismas padarė išvadą, jog keliama reikalavimai yra svarbūs ir aktualūs. Be to, konstatavo, kad streiko reikalavimai buvo iš esmės įvykdyti, nes po streiko savivaldybės taryba priėmė sprendimą pritarti teritorinei kolektyvinei sutarčiai, savivaldybė ir profesinė sąjunga susitarė dėl kitų reikalavimų sprendimo. „Tai leidžia daryti išvadą, jog atsakovo reikalavimai buvo pagrįsti, todėl konstatuoti, jog streikas buvo neteisėtas, nėra pagrindas“, – teigia apeliacinio teismo teisėjai. Jie

gavę administracijos direktoriaus nurodymą ruošti kasacinį skundą. „Reikia dar daug ką išsiaiškinti“, – „Dialogui“ sakė vedėjas.

Viską išsiaiškinti – valdininkų pareiga. O kokie motyvai skatina veikti šios bylos kaltininką ir atsakovą – LŠDPS Zarasų susivienijimo pirmininką, mokytoją Andrių Navicką? Juk jis, kaip ir tūkstančiai jo kolegų, turėjo teisę nesivelti į ginčus su valdžia, viską stebėti iš šalies.

„Mano motyvai labai žemiški ir paprasti, – „Dialogui“ sako A.Navickas. – Noriu gyventi Lietuvoje, noriu, kad čia gyventų mūsų vaikai, kad jie turėtų saugią, sveiką ugdymo aplinką, turėtų galimybę lavintis meno ir sporto mokyklose. Svarbus motyvas – ir švietimo darbuotojai, kurie būtų praradę darbą, jei nebūtų buvęs užkirstas kelias vietos valdžios projektams.“

A.Navickas džiaugiasi, kad su vaikų grove ir su mokytojų darbo sąlygomis susiję streiko reikalavimai yra įvykdyti – valgyklos neprivatizuotos, meno ir sporto mokyklos išsaugotos, atkreiptas dėmesys į pavėžėjimo problemas. „Taigi, nepriklausomai nuo to, kokius sprendimus priima ar priims teismai ir kokiems žygiams dar ryšis vietos valdininkai ar mokyklų vadovai, mūsų tikslas pasiektas, – sako mokytojas. – Juk jei pro automobi-

Naujo vadovo iššūkiai ir seniai žinomos nesenstančios tiesos

Dr. Austėja LANDSBERGIENĖ,
ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo
„Vaikystės Sodas“ vadovė

Baigiasi mokslo metai, netrukus prasidės nauji, o tai lemia, kad kai kuriose ugdymo įstaigose keisis vadovai.

Norėčiau padrąsinti visus, kurie taps ugdymo įstaigų vadovais ir vadovėmis. Vadovauju jau trečius metus. Kai pagalvoju – nedaug. Kita vertus, šia tema apsiginta disertacija, be to, nuolat domiuosi, tad, manau, turiu kuo pasidalinti.

Vietoj pozityvios kaitos – chaosas

Prieš trejus metus mane, – kaip tai tikriausiai būna visiems naujiems vadovams, – apėmė didžiulis jaudulys, nerimas, noras pasidalinti visomis geromis idėjomis ir troškimas gerinti Lietuvos švietimo sistemą.

Bet kuriuo atveju naujas vadovas organizacijai reiškia galimybes augti: puiki ugdymo įstaiga gali tapti dar puikesnė, vidutiniška – puiki. Jeigu organizacijoje tvyrojo prasta atmosfera, gali būti, kad nauji vėjai įkvėps išsėmusius pedagogus, jie įgaus drąsos, pasitikėjimo savimi ir tai visiems padės įveikti problemas.

Naujas vadovas ištis dažnai įneša naujų vėjų ir naujos energijos. Tačiau verta atkreipti dėmesį į tai, kad vien energijos ir idėjų ne visada užtenka.

Deja, tyrimai rodo, kad ugdymo įstaigos vadovo pasikeitimą dažnai lydi ne pozityvi ir prasminga kaita (kaip turėtų būti), bet chaosas: darbuotojai, kuriems kaita kelia nerimą, kartais visai nenoromis (o kartais – ir sąmoningai) spendžia spąstus naujoms idėjomis ir progresui.

It vaikščiojimas po minų lauką

Kokia to priežastis? Tai, kad pedagogai dažnai turi nepagrįstų baimių ir nepasitiki savimi.

Kad ir kaip ten būtų, niekam ne paslaptis ir tai, jog žmogus yra linkęs gyventi (ir užsibūti) komforto zonoje. Patogi būtis komforto zonoje verčia mus priešintis bet kam, kas nepažįstama. Pastebėta, jog visai nesvarbu, ar vadovas yra buvęs kolega, ar naujas žmogus, – pati kaita skatina naujų problemų atsiradimą. Psichologai teigia, kad nesaugumo jausmas verčia žmones kurti problemas ten, kur jų iš tiesų net nėra.

Taigi naujam vadovui pirmieji vadovavimo mėnesiai gali būti it vaikščiojimas po minų lauką: darbuotojai daugiau laiko leidžia ne dirbdami, o klausinėdami: kaip dabar bus? Jeigu vadovas – buvęs kolega, prisimenami visi konfliktai, visos buvusios ir nebuvusios sąjungos, o tai – puiki terpė veistis naujoms problemoms. Jeigu vadovas ateina iš kitos aplinkos, bandoma pastebėti, kodėl jis yra „įtartinas“ ir ką daro „ne taip, kaip mes“.

Ateiti reikia atsargiai

Kaip teigia L.Riepe, vadovų pasikeitimas niekada nelieta nepastebėtas, tačiau galima imtis žingsnių, kurie padėtų ugdymo įstaigoje išvengti nemalonių situacijų bei problemų.

Visų pirma, naujas vadovas turi suprasti, kokios prob-

lemos dažniausiai kyla tokios kaitos atvejais. Visų antra, reikia suprasti, kokie yra esamos organizacijos darbuotojų poreikiai. Tam, kad tai suprastum, reikia ateiti į organizaciją atsargiai. Tai nereiškia, kad jūs turite slėptis savo kabine ir ne(su)kalbėti su darbuotojais. Nieko panašaus. Tai reiškia, kad jūs mažiau kalbate, daugiau – stebite ir visų pirma stengiatės pamatyti ir suprasti, kaip veikia būtent ši organizacija ir kokia yra jos kultūra. Jeigu išsiaiškinimą, kas veikia ir kas neveikia esančioje sistemoje, padarysite prioritetu, įgysite pagarbą tų, kurie organizacijoje dirba ilgesnį laiką, be to, parodysite pagarbą prieš jus dirbusių žmonių įdirbiui.

Jaučiu pareigą priminti, kad net ir prasčiausios organizacijos turi ir puikių profesionalų, ir sistemoje veikiančių elementų – geras vadovas ne tik juos pastebės, bet ir sudarys sąlygas atsiskleisti. Skirdamas laiko stebėjimui, susipažinimui su darbuotojais ir bendro vaizdo susidarymui, turėsite galimybę padėti tvirtus pamatus, kurie būtini norint pelenyti darbuotojų pasitikėjimą.

Įtraukti į kaitą jos dalyvius

Kitas žingsnis, kuris yra būtinas siekiant įgyvendinti naujoves, – įtraukti į kaitą individus, kurie bus paliesti tos kaitos. Juk, atrodo, savaime suprantama, kad visi, kurie susiduria su problemomis, turi savo nuomonę, kodėl tos problemos atsirado ir kaip jas būtų galima spręsti.

Tarkime, turite vėluojančių darbuotojų problemą: sėskite ir kalbėkitės su darbuotojais apie tai, kokią įtaką vėlavimas daro organizacijos prestižui, kolegoms ir pan. Gali būti, kad būtent tie žmonės, kurie dirba nefunkcionuojančioje sistemoje, bus geriausi patarėjai, ką reikia pakeisti, kad sistema funkcionuotų. Bet net jei ir nepatartų bei neturėtų idėjų, vis vien yra svarbu, kad jie dalyvautų keičiant procesus. Teisybę pasakius, juk tą patį darome ir su ikimokyklinukais: norėdami, kad taisyklių būtų laikomasi, mes jas kuriame ir jų laikomės kartu su vaikais.

Susirinkimai

Kitas patarimas, dažnai duodamas vadovams skirtoje literatūroje, – organizuokite bendrą susirinkimą netrukus po to, kai tampate vadovu: formalus prisistatymas, pasidalijimas planais ir pastebėjimais bei vizijos ateinančioms metams pristatymas nepalieka vietos interpretacijoms (jos neišvengiamai randasi, jei darbuotojai informaciją perduoda vieni kitiems).

Tokiam susirinkimui rimtai pasiruoškite, pristatykite jame savo pirmuosius pastebėjimus. Labai svarbu visų pirma įvardyti, kas, jūsų nuomone, yra gerai, ir tik po to pereiti prie tobulintinų dalykų. Žinoma, kai kada

pagrindinis jūsų atėjimo tikslas (pritraukti vaikų, pataisyti prastus darbuotojų tarpusavio santykius, pritraukti daugiau paramos ir t. t.) jau būna paskelbtas, tačiau, kuo anksčiau į procesą įtrauksite darbuotojus, tuo didesnė sėkmės tikimybė.

Tokius bendrus susitikimus darykite reguliariai. Žinia, ypač ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kur ne visų darbo laikas vienodas, tai yra sudėtinga, tačiau būtina. Tik tokių susirinkimų metu išsikelsite tikslus (kurie visiems atrodys svarbūs), visi galės dalyvauti įvardijant esmines problemas. Tokie bendri susirinkimai yra itin svarbūs vadovavimo pradžioje, kai darbuotojams gali atrodyti, kad jūs nesuprantate, „kaip čia viskas veikia“.

Ar veiksmai atitinka kalbas?

Kai pedagogai pamatys, jog nesate diktatorius, atsipalaiduos. Šis atsipalaidavimas yra itin svarbus, kad užmegztumėte profesines draugystes ir sukurtumėte pasitikėjimu grįstus santykius. Tik nepamirškite, kad darbuotojams – kaip ir vaikams – rūpi ne tai, ką kalbate, o ar jūsų veiksmai atitinka jūsų kalbas. Jeigu pažadėjote spręsti problemas – imkitės veiksmų joms spręsti; jeigu pažadėjote susitikti su konfliktuojančiomis grupėmis – susitikite; jeigu pažadėjote persikirstyti ištekliais – tai ir padarykite. Pagarba ir pasitikėjimas yra pelnomi su laiku.

Tyrimai rodo, kad nemažą įtaką daro ir vadovavimo stilius. Nors išskiriami keli pagrindiniai vadovavimo stiliai, kiekvienas vadovas dažnai jų turi keletą persipynusių ir, priklausomai nuo jų, profesiniams santykiams ir darbinei atmosferai suteikia tam tikrų niuansų. Svarbiausia, – tai yra pabrėžiama, – kad vadovas sąmoningai įsivertintų savo vadovavimo stilių ir gebėtų prisitaikyti prie bendradarbių profesinio ritmo ir lūkesčių.

Vadovo asmenybė

Galiausiai didele dalimi sėkmę ir / arba nesėkmę lemia ir vadovo asmenybė. Mano manymu, ugdymo įstaigai neįmanoma vadovauti be apibrėžimo, kokiomis vertybėmis vadovaujantis dirbs (dirba?) organizacija. Tikiu, kad darbuotojai turi jausti (ir žinoti!), kad su visais bus elgiama sąžiningai, kad konfidenciali informacija bus gerbiama, o į poreikius atsižvelgiama. Žinoma, vadovas nėra stebukladarys ir jūs ne visada galėsite suteikti tai, ko jūsų prašys (išmokykite pasakyti „ne“ – kai negalite pasakyti „taip“ – ir pagrįsti savo „ne“ argumentais), tačiau darbuotojai turi jaustis gerbiama ir vertinami.

Nepamirškite, kad kaita yra susijusi su rizika, o žmonės nerizikuos, jei nepasitikės jumis ir netikės jūsų idėjomis.

Nukelta į 6 p. ▷

KLAUSIATE ATSAKOME

Kam priklauso daugiau pamokų?

Mokykloje dirbame penkios lietuvių kalbos mokytojos: trys – mokytojos metodininkės, dvi – vyresniosios mokytojos. Kitų mokslo metų pamokų krūvius mokyklos vadovė paskirstė taip, kad metodininkėms teko po 20 pamokų ir po auklėjamąją klasę, vyresniosioms mokytojoms – po 9 pamokas ir po auklėjamąją klasę. Tokį didelį darbo krūvio skirtumą direktorė aiškina tuo, kad metodininkėms neva priklauso daugiau.

Ar teisingas toks mokyklos vadovės sprendimas ir argumentacija?

Nėra tokių teisės aktų, kurie nurodytų, kad aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turintys mokytojai turi teisę ir į didesnę darbo krūvį. Todėl Jūsų darbdavės aiškinimą, kad mokytojoms metodininkėms priklauso daugiau pamokų, galima laikyti klaidingu.

Tačiau teisės aktai nereglamentuoja ir kitų pedagoginio darbo krūvio dalybų aspektų. Todėl sprendžiant šiuos klausimus daug lemia mokyklos administracijos valia. Vienaip ar kitaip ją veikti galima vadovaujantis Darbo kodekso 23 str. nuostata, kad priimdamas sprendimus, galinčius turėti įtakos darbuotojų teisei padėčiai, darbdavys privalo konsultuotis su darbuotojų atstovais, o įstatymų nustatytais atvejais – gauti jų sutikimą.

Kadangi darbo krūvis lemia mokytojo atlyginimo dydį, todėl skirstydama pedagoginio darbo valandas direktorė privalo konsultuotis su darbuotojų atstovais. Konsultacijose ir reikėtų siekti, kad darbo krūvio paskirstymas būtų teisingesnis.

Kaip atleisti darbuotoją „paties prašymu“?

Mokytojas pateikė prašymą nutraukti darbo sutartį nurodęs atleidimo iš darbo pagrindą – „paties prašymu“ ir atleidimo iš darbo datą – po 3 darbo dienų. Direktoriui žinoma, kad mokytojas yra sulaukęs pensinio amžiaus, tačiau ši aplinkybė prašyme nenurodyta. Ar turi direktorius teisę atleisti mokytoją pagal Darbo kodekso 127 str. 1 dalį ir nemokėti išeitinės išmokos?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 140 str. 3 dalimi, nutraukus darbo sutartį DK 127 str. 2 dalyje nustatytu atveju (darbuotojo pareiškimu, kai jis yra įgijęs teisę į visą senatvės pensiją), jam išmokama jo dviejų mėnesių vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka, jeigu įstatymai ar kolektyvinės sutartys nenustato kitaip. Jeigu darbo sutartis darbuotojo pareiškimu nutraukiama vadovaujantis DK 127 str. 1 dalimi (darbuotojo pareiškimu), išeitinė išmoka jam nemokama.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija civilinės bylos Nr. 3K-3-201/2013 nutartyje išaiškino, jog jeigu darbuotojas savo pareiškime tiksliai nurodo, pagal kurią DK 127 str. dalį – 1 ar 2 – jis nori būti atleistas, darbdaviui kyla pareiga aiškintis bei vertinti susidariusią situaciją ne tik remiantis tiesiogiai teisės normose suformuluotais reikalavimais, bet ir bendrųjų darbo teisės principų, įvardytų DK 35 str., aspektu. „Darbdavio elgesys, kai jis, esant neaiškiam darbuotojo prašymui atleisti iš darbo, turėdamas duomenų apie darbuotojo senatvės pensijos amžių, parinko sau palankų atleidimo iš darbo pagrindą, vertintinas kaip pažeidžiantis DK 35 straipsnyje įtvirtintus darbo teisių įgyvendinimo ir pareigų vykdymo principus“, – yra nurodęs LAT.

Ar privalu paklusti direktoriui?

Mokyklos direktorius nurodė pavaduoti į atostogas išėjusią mano kolegę. Ar privalau paklusti?

Darbo kodeksas nereglamentuoja situacijų, kuomet vienam darbuotojui išėjus kasmetinių atostogų, kitas darbuotojas jį pavaduoja. Šias situacijas įstatymų leidėjas paliko spręsti darbo teisinių santykių šalims – darbuotojui ir darbdaviui bendru sutarimu.

Paprastai pareiga pavaduoti kitą darbuotoją jo kasmetinių atostogų metu būna įtvirtinta pareigybės nuostatuose, pareigybės aprašymuose arba kolektyvinėje sutartyje. Tokiu atveju, jei darbuotojas buvo supažindintas su aukščiau nurodytais lokaliais teisės aktais, pastarieji darbuotojui tampa privalomi, t. y. darbuotojas turi pareigą pavaduoti kitą kasmetinių atostogų išeinantį darbuotoją.

Jei lokaliuose teisės aktuose nėra įtvirtinta darbuotojo pareiga pavaduoti kitą darbuotoją pastarojo kasmetinių atostogų metu, darbdavys negali priversti darbuotojo dirbti už kitą darbuotoją.

Parengė Vytautas STRAZDAS

Seksualinis diptichas

Keistai atrodytų, jei apie nepažįstamą, „neišbandytą“ žmogų sakytume, jog jis yra darbštus, darbštesnis už kurį nors kitą ar net pats darbščiausias.

Seksualiausio ir seksualiausios titulus dalija nė nemirktelėję!

Visiems paaugliams rūpi erotika – pamatyti, išgirsti, pafantazuoti.

Dažnas rašytojas irgi neapsieina be erotinių vaizdų. Ir kada gi tie plunksnos broliai subręs?

Kęstutis MILIAUSKAS

POŽIŪRIS

Šalin logiką – tegyvuoja kūrybiškumas!

Vytenis PAULAUSKAS

Algirdas Zabulionis savo tryliktoje įžvalgoje („Tryliktoji įžvalga. Puodelis kavos po matematikos egzamino“, „D.“, Nr. 24) matematikos egzamino užduotyse ieško matematinės logikos ir, kaip galima suprasti, jos neradamas, kritikuoja egzaminų formuotojus.

Vis dėlto manau, kad A.Zabulionis, keliaudamas po pasaulį ir konsultuodamas įvairias šalis, kaip reikėtų reformuoti švietimą, matyt, atsiliko nuo to gyvenimo, kuris vyksta Lietuvoje. Todėl jis galbūt nežino, kad Lietuvos švietimas, kuriam kryptį nurodė dar ankstesnis švietimo ir mokslo ministras G.Steponavičius, dabar privalo mokyklose mokyti ne matematikos ir ne logikos, bet kūrybiškumo. O kūrybiškumas bus tada, kai sugalvota ir padaryta bus taip, kaip dar niekas nesugalvojo ir nepadarė ir, – kaip mėgdavo sakyti vienas buvęs švietimo ir mokslo viceministras, – kai nebus bijoma daryti klaidų.

Taigi iš viso to darome logišką išvadą – kuo egzaminų užduotys bus mažiau suprantamos ir kuo jose bus daugiau klaidų bei dvi-prasmybių, tuo tos užduotys bus geresnės, nes jos atlieps šiandieninius švietimo iššūkius – rodys, kad užduočių sudarytojai yra labai kūrybiški, ir tuo pačiu skatins mokinių kūrybiškumo ugdymą. Spręsdamas kūrybiškas užduotis mokinytės turės priimti kūrybišką sprendimą, kuris normaliam sveiko proto žmogui negalėtų nė į galvą ateiti. O juk – kaip žinome iš praeities – genialūs, labai kūrybiški žmonės dažnai būna susipykę su sveiku protu.

Sakoma, kad Lietuvos mokinių gebėjimai nepakankami, nes mūsų jaunimas nemoka skaityti šaldytuvo instrukcijų ir suvokti, kas tose instrukcijose parašyta. Bet gal tai yra ne mokinių, o tų instrukcijų rašytojų problema? Gal instrukcijos per daug kūrybiškai parašytos, todėl jas gali kaip nori suprasti arba nesuprasti? Juk tą patį galima pasakyti ir apie ugdymo programas, apie švietimo ir kitokių

sričių strategijas, apie partijų programas, netgi apie prezidentų metinius pranešimus. Visuose tuose kūriniuose prifarširuota daugybė abstrakčių, vienas kitam prieštaraujančių, jokiais loginiais ar matematiniais argumentais nepagrįstų teiginių. Todėl niekas dažniausiai į visa tai nesigilina ir to neskaito, nes jeigu tai darys – arba pats pasijus kvailiu, arba pamatys, kad kvailiai yra tie, kurie sukūrė visus tuos veikalus, už kuriuos, beje, dažniausiai būna brangiai užmokėta.

Kad kūrybiškumas yra perspektyvus dalykas, rodo Lietuvos Prezidentės D.Grybauskaitės pavyzdys. Jos dviprasmiški ir daugia-prasmiški pasakymai tinka visiems – ir kairiesiems, ir dešiniems politikams, ir paprastiems rinkėjams. Ji gauna garbingiausius tarptautinius apdovanojimus, užsienio ekspertai teigia, kad ji būtų ideali Europos Sąjungos prezidentė.

Taigi, būkime kūrybiški – nesivadovaukime racionaliais argumentais, matematine logika, – ir visi tapsime Europos prezidentais.

Zitos Šlogerienės nuotr.

KOLEGA – KOLEGAI

Naujo vadovo iššūkiai ir seniai žinomos nesenstančios tiesos

► Atkelta iš 5 p.

Nesvarbu, su kokiomis problemomis susiduria organizacija, vadovas turi būti pavyzdys visiems darbuotojams: gebėti klausyti, kontroliuoti savo emocijas, pasitikėti darbuotojų profesionalumu ir leisti jiems produktyviai dirbti.

Ar tai lengva? Tikrai ne! Po trejų metų galiu pasakyti, kad daug kas ateina su laiku ir su patirtimi. Kita vertus, vis vien jaučiu, kad kiekviena diena yra kupina iššūkių. Bet jau spėjau įsitikinti, kad į naujoves reikia eiti drauge su darbuotojais, o ne bandyti juos ten nunešti ir / arba nutepti. Jeigu tikiesi, kad pedagogai naudosis interaktyvias lentas vien todėl, kad jas nupirkai, – tikriausiai jie jų nenaudos. Jeigu organizuoji seminarus, jeigu suteiki galimybę jomis naudotis ne darbo metu, jeigu nuperki į mokyklos biblioteką knygų bei suburi bendraminčius – daug di-

desnė tikimybė, kad pedagogas pradės jas naudoti.

Užtikrinta tik kaita

Man kartais apskritai atrodo, kad šiais laikais galime būti tikri tik dėl... kaitos. Kai tai suprant, atrodo, gali sustoti it stabo ištiktas. Kai vėl pradedi kvėpuoti, suvoki, kad šiandien viena svarbiausių savybių, kurių reikia vadovui, tai gebėjimas valdyti kaitą pačiam ir padėti kitiems gyventi ir dirbti toje kaitoje.

Kartą manęs viena darbuotoja klausė: „Austėja, kada bus paprasta?“

Susimąstiau ir supratau, kad atsakymą teturiu vieną: „Tai, kas dabar vyksta, niekada nebus paprasta. Tiesiog susitaikyk ir susidraugauk su ta mintimi. Kai tai įvyks, viskas ims atrodyti paprasta.“

Dr. Austėja LANDSBERGIENĖ,
ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo
„Vaikystės Sodas“ vadovė

Svarbūs ir nesvarbūs mokomieji dalykai

„Čia jums ne meno mokykla...“ – taip kalbėjo direktoriaus pavaduotoja ugdymui dešimtokams (II gimnazijos klasės) 2013-ųjų balandžio 26 ir 30 dienomis surengtuose susirinkimuose dėl individualaus ugdymosi plano sudarymo Raseinių Prezidento Jono Žemaičio gimnazijoje. Tokia kategoriška frazė buvo skirta būsiesiems vienuoliktokams (III gimnazijos klasės), kurie teisėtai panorėjo rinktis daugiau nei vieną meninio ugdymo srities dalyką (dailę, muziką, šokį ar kt.) ar technologinę programos kryptį (tekstilę, mitybą, mechaniką ar kt.). Tuomet direktoriaus pavaduotoja ugdymui aiškiai ir pabrėžtinai nurodė, jog mokiniai kitiems mokslo metams iš privalomųjų meninio ugdymo srities dalykų ir technologijų programos kryptių gali rinktis tik vieną discipliną.

Teisiniai argumentai

Mokinių privalomųjų bendrojo ugdymo dalykų pasirinkimo galimybės ir principai yra numatyti LR švietimo ir mokslo ministro 2006 m. birželio 30 d. įsakyme Nr. ISAK-1387 (LR švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 21 d. įsakymo Nr. V-1392 redakcija) VIDURINIO UGDYMO PROGRAMOS APRAŠAS (V. MOKINIO INDIVIDUALAUS UGDYMO PLANO SUDARYMO PRINCIPAI) 23 punkte:

„Mokiniui privalomieji bendrojo ugdymo dalykų kursai: <...> 23.8. mokinio pasirinkto **ne mažiau kaip vieno meninio ugdymo srities dalyko** (dailės, muzikos, teatro, šokio, grafinio dizaino, filmų kūrimo, fotografijos, kompiuterinės muzikos technologijos) kurso arba vieno iš technologijų programos kryptių (tekstilės ir aprangos; taikomojo meno, amatų ir dizaino; turizmo ir mitybos; statybos ir medžio apdirbimo; verslo, vadybos, mažmeninės prekybos; mechanikos, mechaninio remonto) kurso ar integruoto menų ir technologijų kurso.“

Šiame dokumente lygiai taip pat, t. y. visiškai vienodai, formuluojama mokinio pasirinkimo galimybė „**ne mažiau kaip vieno**“, kada kalbama apie socialinio ar gamtamokslinio ugdymo sričių dalykus:

„23.6. mokinio pasirinkto **ne mažiau kaip vieno (istorijos, geografijos) kurso** arba integruoto istorijos ir geografijos kurso“;

23.7. mokinio pasirinkto **ne mažiau kaip vieno gamtamokslinio ugdymo srities dalyko (biologijos, fizikos, chemijos) kurso** arba integruoto gamtos mokslų kurso.“

Apribojo mokinių teisę rinktis

Kadangi aš, šio straipsnio autorius, dirbu Prezidento Jono Žemaičio gimnazijoje dailės mokytoju, o taip pat esu ir švietimo darbuotojų profsąjungos pirmininkas – man pasidarė ypač aktualu išsiaiškinti, kodėl Prezidento Jono Žemaičio gimnazijoje gamtamoksliniai ir socialiniai dalykai yra svarbesni už menus ir technologijas. Šį klausimą nutariau oficialiai raštu pateikti gimnazijos direktoriui Linui Dargevičiui. Rašte nurodžiau minėtą teisės aktą ir išreiškiau susirūpinimą, jog „galimai formuojasi išvada, jog direktoriaus pavaduo-

toja Audronė Ivanauskienė klaidingai informavo gimnazistus, tuo ne tik pažeisdamas minėtą LR švietimo ir mokslo ministro įsakymą, bet ir:

- **apribojo mokinių teisę rinktis daugiau nei vieną meninio ugdymo srities dalyką arba technologijų programos kryptį;**

- sudarė mokiniams prielaidą manyti, jog meninio ugdymo srities ir technologijų dalykai **nėra lygiaverčiai** socialiniams, gamtamoksliniams bei kitiems mokslams ir yra **mažiau reikšmingi**;

- sumažino galimybę turėti didesnę pamokų krūvį muzikos, dailės, šokio, teatro ir technologijų mokytojams“.

Klaidų nepripažįsta, liepia džiaugtis tuo, kas yra

Iš direktoriaus atsakymo tapo aišku, kad akivaizdžių klaidų (o gal sąmoningo neigiamo požiūrio) niekas nesiruošia nei pripažinti, nei jas taisyti (tai padaryti būtų buvę paprasta – tereikėjo iš naujo sukviesti visus būsimus vienuoliktokus ir leisti jiems dar kartą rinktis dalykus taip, kaip to reikalauja „Vidurinio ugdymo programos aprašas“). Direktorius savo gegužės 24 d. atsakyme rašė: „Jūsų įtarimai, kad buvo apribota mokinių teisė rinktis daugiau nei vieną meninio ugdymo srities dalyką, neturi pagrindo, nes yra mokinių, kurie pasirinko daugiau nei vieną meninio ugdymo dalyką.“

Teigti, kad nebuvo ribojamas mokinių pasirinkimas, yra mažų mažiausiai nesąžininga, nes tada išeitų, kad trys dešimtokų klasės galimai susapnavo, išsugalvojo arba melavo apie tai, kad pavaduotoja ugdymui neleido pasirinkti daugiau nei vieną dalyką iš menų ar technologijų srities. Kita vertus, nemanau, jog toks neigiamas požiūris į menų ir technologijų dalykus yra tik asmeninis direktoriaus pavaduotojos ugdymui požiūris.

Nes šių metų kovo pradžioje mes, menų ir technologijų dalykų mokytojai (iš viso 5), buvome apsilankę direktoriaus kabinete ir kėlėme įvairius mūsų dalykams aktualius klausimus. Kalbėjome apie tai, jog gimnazijoje laikinosiose grupėse nustatytas labai didelis minimalus mokinių skaičius – 15, todėl sunku sudaryti grupes pasirenkamiems dalykams. Kitose Lietuvos mokyklose neteko rasti nustatyto mokinių skaičiaus didesnio kaip 12. O vienas iš svarbiausių susitiki-

■ V. Bulotas

mo klausimų kaip tik ir buvo lygiavertės sąlygos menų ir technologijų dalykams kitų dalykų atžvilgiu Prezidento Jono Žemaičio gimnazijoje (nesvarbūs dalykai egzistavo jau ir anksčiau). Citavome susitikime ir čia jau aptartą teisės aktą.

Deja, direktoriaus atsakymą išgirdome nekompromisinį, – kad jokių koregavimų nebus, o mes, menų ir technologijų dalykų mokytojai, ir taip turėtume džiaugtis, nes mūsų dalykų perspektyvos liūdnos – gali atsitikti taip, kad iš privalomųjų pasirinkti dalykų sąrašo menai ir technologijos bus išbraukti ir taps tik rekomenduojamais pasirinkti dalykais. Na, po tokio atsakymo beliko tik apsidžiaugti ir išsiskirstyti.

Savivaldybės neturėtų toleruoti įstatymų pažeidimų

Tačiau, užuot džiūgavęs ir nieko nedaręs, nusprendžiau supažindinti mokinius su jų pasirinkimo galimybėmis: per dailės pamokas būsiesiems vienuoliktokams ekrane rodyčiau minėtą dokumentą ir raginau, kad supažindintų su juo ir tėvus, nes šie taip pat pasirašo ant mokinio individualaus ugdymo plano, patvirtindami, kad ir jie dalyvavo mokinio dalykų pasirinkimo procese.

Taigi esu įsitikinęs, kad, jei ne mano pastangos informuoti mokinius, direktorius net nebūtų galėjęs pasakyti: „yra mokinių, kurie pasirinko daugiau nei vieną meninio ugdymo krypties dalyką“. Ir, žinoma, tokių mokinių būtų buvę kur kas daugiau, jei toji pasirinkimo galimybė nebūtų ribojama.

Apibendrinant, manau, reikėtų įvertinti šią situaciją užduodant klausimą: na ir kas, kad riboja? Bet ne per sąžiningumo

prizmę (kas irgi labai svarbu), o remiantis Darbo kodeksu.

Darbo kodekso 229 straipsnyje „Darbdavio pareigos“ teigiama, kad darbdavys privalo „laikytis darbo įstatymų, darbuotojų saugą ir sveikatą reglamentuojančių bei kitų teisės aktų reikalavimų, rūpintis darbuotojų poreikiais“. Priešingai – įstatymų nesilaikymas, suprantama, yra pareigų neatlikimas bei darbo drausmės pažeidimas. O straipsnyje aprašytas atvejis, remiantis DK 235 straipsniu, priskirtinas net šurkščiam darbo pareigų pažeidimui: „2. Šurkščiu darbo pareigų pažeidimu laikoma: 1) neleistas elgesys su lankytojais ar interesantais arba kiti veiksmai, tiesiogiai pažeidžiantys žmonių konstitucines teises.“

Interesantų, kurių teisės buvo pažeistos, šioje situacijoje yra net trys grupės: mokiniai, jų tėvai bei mokytojai. Dar daugiau: remiantis tuo pačiu 235 straipsniu, toks laisvas direktoriaus ministro įsakymo interpretavimas (nevienodos sąlygos skirtingų sričių mokomiesiems dalykams), o tiksliau tariant, – savavaliavimas – taip pat priskirtinas prie šurkščių darbo pareigų pažeidimų.

Turiu pagrindo teigti, kad panašiai yra ir kitose šalies mokyklose. Todėl viliuosi, kad į tai tinkamą dėmesį pirmiausia atkreips savivaldybės (švietimo įstaigų steigėjos), atsakingos už švietimo priežiūrą, ir jos užtikrins, kad švietimo įstaigose neišnyktų demokratinis valdymas ir nebūtų pažeidinėjami įstatymai.

Vytautas BULOTAS,
dailės mokytojas,

LŠDPS Raseinių rajono susivienijimo,
Prezidento Jono Žemaičio gimnazijos
profesinės organizacijos pirmininkas

Gyvenimo simbolis – LABIRINTAS

Seniausi žmonijos simboliai, visų tyrinėtojų sutarimu, yra įvairūs ratų, spiralių, piešinių ir kitokių ornamentų bei geometrinių figūrų atvaizdai, dirbtiniai takai ir keliukai, požeminiai ir antžeminiai pastatai – labirintai. Jų esama visuose žemynuose, išskyrus nebent Antarktidą (o gal ir ten yra, tik juos slepia ledas ir sniegas).

Šventojo centro link

Tradicinė labirinto forma atsirado labai seniai – prieš tūkstantmečius. Labirinto piešinių galima rasti ant senovinių Kretos monetų, datuojamų trečiuoju amžiumi prieš mūsų erą. Kelionės labirintais mūsų protėviams turėdavo dovanoti sėkmę siekiant savų tikslų, labirintuose vykdavo ritualinės ceremonijos. Senovinių labirintų vidurys, nepaisant gana painių jų formų, būdavo ne taip jau toli nuo įėjimo, taigi žmonės nesunkiai rasdavo kelią atgal. Vėliau labirintų struktūra darėsi vis sudėtingesnė, tačiau labirintas daugelyje kultūrų simbolizavo tą patį – šventąjį centrą, viso pasaulio sukūrimo branduolį, gyvųjų ir mirusiųjų susitikimo tašką. Labirinto vidurys – tikslas, vieta, kurią reikėjo pasiekti ir iš kurios derėjo sugrįžti. Labirintas asocijavosi su gyvybinės išminties simboliu. Judėdamas juo žmogus apmąsto savo gyvenimą, analizuoja klaidas ir klystkelius, priima sprendimus. Visi labirinto vingiai simboliškai susiję su įvairiomis sąmonės būsenomis. Ne veltui šių dienų psichologai labirinto modelius naudoja tiriamų žmonių elgesio, mąstymo, atminties analizei.

Labirintas – gyvenimo simbolis. Jo vingiai – ilgi, sudėtingi ir painūs, kaip ir žmogaus gyvenimas. Tačiau bet kuris žmogus gali juos įveikti ir pasiekti tikslą. Reikia tik teisingai pasirinkti kelią.

Labirintais nusėta šiaurė

Labirintus naudojo ir naudoja visos tautos pačiais skirtingiausiais istorinio vystymosi etapais – nuo akmens amžiaus iki dabartinės civilizacijos. Ypač gausiais labirintais garsėja Šiaurės Europa: akmeninių labirintų gausu Švedijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Rusijos šiaurinėje dalyje, Baltijos, Baltosios ir Barenco jūros pakrantėse. Esama jų ir Anglijoje. Bendras šiaurės labirintų skaičius viršija 500 (Švedijoje – apie 300, Suomijoje – 140, Rusijoje – apie 50, Norvegijoje – 20, Estijoje – 10). Ant Baltosios jūros krantų aptikta apie 40 labirintų, iš jų per 30 yra Solovkų salyne, esančiame Rusijos Archangelsko srityje, kelias – Murmanskio ir Karelijos teritorijoje.

Visi šiaurės labirintai sudėti iš nestambių akmenų, turi ovalo pavidalą, o viduje – įmantrius takus, vedančius link centro. Specialistai yra išskyrę keletą čia esančių labirintų konstrukcijų rūšių. Įdomu tai, kad skirtingų rūšių labirintai dažnai būna įsikūrę kaimynystėje, o panašios jų konstrukcijos neretai aptinkamos teritorijose, nutolusiose viena nuo kitos šimtus kilometrų. Šių paslaptingų statinių mįslės įvairių šalių tyrinėtojai bando įminti jau apie porą

šimtų metų. Per tą laiką sukaupta turtingos archeologinės, istorinės ir etnografinės medžiagos.

Kad negyvelių dvasios nesugrįžtų pas gyvuosius

Apie labirintus sukurta daugybė legendų. Airijos ir Anglijos sakmės tikina, jog panašiose spiralėse naktimis šokančios fėjos; norvegų sagos byloja, jog labirintai sudarę iš kažkada milžinų skaldytų akmenų; švedų pasakose porinama, jog labirintais įėjimus į savo požeminius rūmus žymi nykštukai. O Rusijos šiaurės tautelės net iki XX amžiaus pradžios kurdavo labirintus kokiam nors svarbiam įvykiui pažymėti.

Daugelis mokslininkų labirintus sieja su mirusiųjų pasauliu. To įrodymas – labirintų kaimynystė su senoviniais kapinynais Pietų Švedijoje, Šiaurės Norvegijoje ir Rusijos Solovkų salose. Pietų Švedijos labirintai yra įsikūrę bronzos epochos ir vikingų laikų kapinynų kaimynystėje, Šiaurės Norvegijos labirintai – greta XII–XVII a. samių kapinynų. Solovkams priklausančioje Didžiojoje Kiškių saloje po trimis akmenų krūvomis archeologai rado sudegintus žmogaus kaulus ir akmeninius įrankius. Labirintai galėjo simbolizuoti sunkų bei painų perėjimą iš gyvenimo į mirtį, tai patvirtina ir kai kurių tautų etnografija. Garsus rusų mokslininkas N. Vinogradovas, Solovkų salų labirintų tyrinėtojas, mano, jog labirintai galėjo būti laikomi mirusių žmonių sielų buveine. Kad negyvelių dvasios nesugrįžtų pas gyvuosius, buvo kuriami klaidūs įrenginiai – su daugybe siaurų praėjimų ir „akligatvių“. Kartais virš vieno labirinto būdavo įrengiamas kitas: jeigu numirėlio dvasiai vis dėlto pavyktų iš pirmojo labirinto išsiveržti viršun, ji patektų į antrąjį.

Skirtingos funkcijos

Kai kurie mokslininkai labirintams bando priskirti kalendorinę reikšmę. Tačiau ši teorija gana abejotina: mat labirintų konstrukcijos yra skirtingos, nesusijusios su pasaulio dalimis, jose neįžvelgiamas joks cikliškumas arba kokie nors bendri dėsniai, kuriuos būtų galima susieti su dangaus šviesulių judėjimu. Be to, gilios astronomijos žinios ir kalendorių sudarinėjimas senovėje buvo labiau būdingas žemdirbiškoms tautoms (egiptiečiams, Mesopotamijos gyventojams), o ne medžiotojų ir žvejų tautelėms taigos ir tundros zonoje.

Daugelis tyrinėtojų įsitikinę, jog pamario tautelėms labirintai tarnavę magiškoms laimikio gausinimo apeigoms atlikti. Šios nuomonės, pavyzdžiui, laikosi garsus etnografas V. Kabo, tyrinėjęs labirintų reikšmę Australijos aborigenų gyvenime. Labirintų atvaizdai akmenyse, medžiuose, žemėje aborigenams tarnavo žvejybos ir medžioklės laiminimo ritualams. Be to, labirintai galėjo būti schemas, į kurias orientuodamiesi senovės žvejai statydavo gaudykles.

Kad ir kaip ten būtų, hipotezės, siejančios labirintus tiek su mirusiųjų kultu, tiek su apeiginiais veiksmais, skirtais žvejybos ir medžioklės sėkmei prisišaukti, nepriešta-

rauja viena kitai. Labirintų reikšmę sunku sieti tik su viena kokia nors idėja. Gali būti, kad skirtingų vietų labirintų funkcijos skyrėsi. Jų reikšmė galėjo kisti ir laikui bėgant: iš pradžių labirintai galėjo būti naudojami žvejybinei bei medžioklinei magijai, vėliau – mirusiųjų kultui ir laidojimo ceremonijoms, dar vėliau – liaudiškoms šventėms organizuoti.

Magiška labirinto struktūra kėlė ir kelia pačių skirtingiausių asociacijų, o hipotezės tebelieka hipotezėmis, juolab kad nė viena iš jų taip ir nėra pakankamai pagrįsta. Labirintų buvimo vietos iki šių dienų tebevilioja tiek smalsius keliautojus, tiek mokslininkus, trokštančius įspėti jų paslaptis. Ypač daug lankytojų sulaukia Rusijai priklausančių Solovkų salų labirintai.

Mistinis Solovkų archipelagas

Kiek baisių paslapčių ir legendų yra susiję su šia vieta! Viena iš iki šiol neįmintų mįslių – čia esančių akmeninių labirintų kilmė. Keistų mistinių raštų, išsidėsčiusių žemės paviršiuje, atsiradimo datos iki šiol tiksliai nežino niekas. Kai kurie archeologai tikina, jog jiems mažų mažiausiai 3000 metų. Tyrinėtojai tebelaužo galvą, koku tikslu Solovkų labirintai buvo sukurti ir kokiems tikslams tarnavo.

Didžioji šių labirintų dalis išsimėčiusi po Didžiosios Kiškių salos teritoriją. Sudaryti iš smulkių ir stambių akmenų, labirintai skiriasi savo dydžiais ir ornamentais. Dažniausiai jie esti vienos arba dviejų susijungiančių spiralių pavidalo. Labirintai turi vieną įėjimą, kuris kartu yra ir išėjimas: žmogus, nusprendęs keliauti šių labirintų vingiais, po kurio laiko su nuostaba pastebi, kad išėjo toje pačioje vietoje, kur ir įėjo.

Remiantis viena versija, slėpiningus akmenų raštus galėjo sukurti čia gyvenusios senovės pomorų gentys. Kita versija teigia, jog labirintų kūrėjais galėjo būti šiaurinių jūrų tyrinėtojai, stebėję Baltosios jūros vandenį. Šios hipotezės šalininkai savo mintis grindžia tuo, kad beveik visi labirintai įsikūrę pakrantėse.

Kita neatspėta paslaptimi lieka keistų akmeninių ornamentų paskirtis. Versijų daugybė: nuo grynai mokslinių iki absoliučiai fantastinių. Į mistiką linkę žmonės labirintus laiko kosmoso ateivių paliktais pėdsakais. Arba ryšių priemonėmis, kurių dėka senovės gyventojai bendravę su kosmosu. Tai galėjusios būti ir durys į kitą pasaulį. Įdomu, jog pastarajai versijai pritaria ir ne vienas rimtas tyrinėtojas. Kai kurių mokslininkų nuomone, labirintai puoselėję sakralinius tikslus ir buvo naudojami perėjimui į kitą – pomirtinį – pasaulį. Šiose vietose vietos gyventojai senovėje organizuodavę mirusiųjų laidojimo apeigas. Šios teorijos naudai, beje, liudija pats labirintų piešinys. Jo spiralės pavidalo forma primena į kamuolį susisukusias gyvates. O būtent gyvatės daugelio senovės tautų gyventojų buvo laikomos mirties simboliu ir asocijavosi su anapusiiniu pasauliu: jų įkandimas išsiųsdavo žmogų tiesiai į mirusiųjų karalystę.

Parengė Dana KURMILAVIČIŪTĖ

PUPP – ne popso paveiktiesiems...

Iš praėjusio „Dialogo“ numerio (25) straipsnių daugiausia komentarų susilaukė moksleivės I. Lozuraitytės publikacija „PUPP: gaidžio kiaušiniai“ – įspūdžiai iš 10 klasės lietuvių kalbos egzamino. Straipsnio autorė savo tekste kritiškai atsiliepė apie šio egzamino užduotį, ypač apie kai kurias jos dalis.

Ką apie tai mano straipsnio komentatoriai?

• **Mažasis atsakymas:** „Reikia skaityti visą tekstą, o ne vieną frazę. Jeigu esate paveikta popso, „feisbukų“, „skaipų“ blogąja prasme ir esate linkusi viską subanalinti, Jūsų įvertinimas turėtų būti atitinkamas – banalus. Ir prašom neverkšlenti. Yra Lietuvoje išmintingų, mąstančių, nepaviršutiniškų mokių, kurie atsakė į tuos klausimus. Negali pagrindinio ugdymo patikra būti orientuota į paviršutiniškumą. O kad parašėte savo nuomonę – puiku, tai rodo, kad stengiatės mąstyti, bandote užčiuopti esmę.“

Didįjį atsakymą parašyčiau, bet nesu Vaižgantas, ieškantis „deimančių“. Tarp kitko, Vaižgantas Jus labai palaikytų, jis vertino, mylėjo jaunus žmones, juos skatino, netgi sušelpdavo.“

• „Koks ten subanalimas, visas tekstas paimtas toks, kad baisu, gerai straipsnyje moksleivė pastebėjo, kad laiško tekstas yra būtent apie Vaižganto asmenines problemas ir asmeninius santykius su giminėmis. Tai asmeninis laiškas giminėms ir iš jo reikalauti vertinimų apie Vaižganto „asmenybės brandą“ yra nesąžininga.“

Galima buvo rasti ir to paties Vaižganto tekstų, kad ir apie Jūsų minimus deimančių-

kų ieškojimus, o ne pateikti pasityčiojimo vertą tekstą apie gaidžio kiaušinius ir svorio augimą, negalėjimą užsirišti batų dėl pilvo apimties. Tokie Vaižganto svarstymai užima didžiąją dalį teksto. Vos pora sakinių galima būtų priskirti kultūriniam tekstui, bet ir tai su didelėmis išlygomis. Tai labiausiai nevykęs tekstas, koks tik galėjo būti paimtas iš Vaižganto. Ir tikrai nesuprantu, negi nieko negalima rasti be Vaižganto? Jei tie, kurie sudarė užduotį, taip myli Vaižgantą, gal galėjo bent nuovokos turėti, kad negali būti egzamine klausimai vien iš vieno autoriaus. Egzaminas turi būti visapusiškas, jei vienas tekstas iš Vaižganto, kitas turėjo būti modernesnis.

Galima sakyti, kaip teisingai pastebi moksleivė, kad egzamine nebuvo jokių kultūrinių aktualijų. Tai, kad kai kurie mokiniai parašė teisingai, rodo ne jų literatūrinius gabumus, veikiau atvirkščiai: gabus literatūrai vaikas tikrai negalėjo atsakyti į tokius klausimus. Apie gaidžio kiaušinius jau net internetas pilnas juokelių, o tai įrodymas šio klausimo nesąmoningumo. Tikiu, kad kaimo vaikais, taip pat miestiečiais vaikais, dar turintys ryšį su kaimu, grynai dėl to suprato perkeltinę reikšmę, bet tas frazeologizmo reikšmės supratimas yra iš jų patirties, ir dvejetainis, turintis gyvenimo kaime patirtį, galėjo suprasti, o miestietis, kad ir gabiausias literatūriškai, – nesuprasti.

Teisingai pastebėta, kad kaimo patirties neturėjimas nieko bendra neturi su literatūros išmanymu. Žodžiu, apibendrinant, egzaminas užduotys parengtos neprofesionaliai, vienašališkai, vienpusiškai, siaurakaktiškai, senoviškai, dvelkia pelėsiais ir kerpėmis, nes parengtos vien pagal juos sudariusių garantuotai garbaus amžiaus asmenų literatūrinės simpatijas. Gaila gabių moksleivių, kuriuos tos užduotys nusodins, jie jau nebepasitikės

savo jėgomis, nors reikėtų nepasitikėti sistema, t. y. NEC ir ŠMM.“

• **ReginaJ:** „Labai gerbiu Vaižgantą, todėl manau, kad tekstai parinkti labai nevykusiai – gal norint iš to rašytojo pasišaipyti? Argi Vaižgantas nieko prasmingesnio nėra sukūręs?.. Ką dabartiniai dešimtokai įsimins iš Vaižganto kūrybos? O tikrai įsimins... Skaudu, kad užduočių rengėjai nesugeba atrinkti kūrinių, kurie kažką gražaus atminty paliktų. O man asmeniškai skaudu dėl Vaižganto.“

• „Būtent, jūs (ReginaJ – red. pastaba) labai teisingai pastebėjote, kad egzaminatoriai pasityčiojo iš Vaižganto: ir dabartiniai dešimtokai iš jo įsimins tik tuos nelemtus gaidžio kiaušinius. Ir tas laiškas, jis svarbus literatūros istorikams, rašantiems apie Vaižgantą, to laikotarpio kultūrinį Lietuvos gyvenimą... Jis nei literatūrinis, nei kultūrinis vertės neturi, yra svarbus tik kaip Vaižganto asmeninio palikimo dalis.“

• **Tepalas Elf:** „Beje, kaip ten vertinimo normose pateikiama? Gal kas gali pasidalinti? Man gaidžio kiaušiniai – labai maži vištos kiaušiniai. Kito varianto nežinau, nors užaugau kaime. Pirmą kartą perskaitęs sutrikau – skaičiau keletą kartų tekstą, alternatyvų tekstą: turi būti kažkas giliau, gal nepastebėjau. Kažkokia, bent kokia nors užuomina į kultūros klotus. Bet nėra. Atrodo, atsakymas iš kaimiškos zootechnikos, bet ne literatūrinis, ne kultūrinis. Mano frazeologijos žodyne, pakankamai dideliame, gaidžio kiaušinių varianto nėra, gal per greitai praverčiau? Vaižgantas mokėjęs pasakyti ir apie srovelę po savimi, ir, atrodo, vaikėzu, bet talentingu pavadindamas K.Binkį, ir kitų „deimančių“. Bet šie parinkti tekstai, švelniai tariant, labai neprofesionalus ne-

susipratimas. Egzaminas – tai ne tik rašymas apie kažką keletą valandų. Jų tekstai, užduotys įstringa ilgai net ir tiems, kurie su literatūra ar kultūra tiesiogiai savo gyvenimo nesies. Būkim atsakingi ir išmintingi. O šio teksto autorė gan gerai valdo ironiją, nesistebiu, kad kai kurie kritikai užkibo ant kabliuko.“

• **Aloyzas:** „Graži, išpuoselėta mergaitė, kurios vertybės ugdomos per Facebook ir Skype. Senoji lietuvių literatūra jai sukelia stiprią alergiją. Spjaukim į mūsų palikimą, istoriją ir pradėkim nagrinėti tekstus, kurie sukasi apie lovos reikalus, Facebook ir Skype. Būsime modernūs :).“

• **Siaubas.** „Tokie kaip Aloyzas ir panašūs komentarai rodo, kodėl egzaminams ir patikrai pateikiami tokie Vaižganto tekstai. Negalima taip tyčiotis iš Vaižganto ir moksleivių. Pateiktas tekstas neatspindi Vaižganto vertybių, manau, moksleiviai nebūtų nieko sakę, jei būtų pateiktas normalus Vaižganto tekstas. Ir nesuprantu, kodėl iškraipomos mintys, rašant, kad moksleivė prieš Vaižgantą, prieš senąją literatūrą. Juk ir šiame tekste aiškiai parašyta, kad ji prieš tekstą, kuris yra nekultūrinis, niekur nerašoma, kad ji prieš Vaižgantą, o komentatoriams naudingiau rasti tą, ką norėtų rasti, nors to nėra? Kad galėtų apkaltinti dabartinį jaunimą tuo, kuo nori apkaltinti? O gerbiamas Aloyzas turėtų pasidomėti dabartiniu gyvenimu IT epochoje. Niekas nekaltas, kad jūs tiek atsilikę, kad nesuprantate, jog dabar bendravimas vyksta IR per Skype'ą bei Facebook'ą. Kodėl modernumą, gerbiamas Aloyzai, laikome kritikuotinu dalyku? Pasaulis eina pirmyn, o ne atgal.“

Daugiau nuomonių – www.dialogas.com.

Ieškoti harmonijos

Atlėgus egzaminų karščiui, Kauno r. Batniavos pagrindinės mokyklos mokytojai ir darbuotojai – visi kartu – išsiruošėme į kelionę po Žemaitijos Šveicariją. Norėjome pailsėti, gauti įkvėpimo, minčių, idėjų.

Aplankėme energetinių labirintų ir geometrinių figūrų parką, įsikūrusį Likšų kaime, Žemaitijos Kalvarijos seniūnijoje, Plungės rajone.

Mus pasitikęs parko šeimininkas Antanas parodė jaučioje miško užuovėjoje išvinguriuotus 5 energetinius labirintus, pamokė, kaip jais vaikščioti. Įdomūs jų pavadinimai: mandala „Gyvybės gelelė“, „Santykių“, „Vidinės pusiausvyros“, „Čakrinių“ labirintai. Taip ir traukė pavaiškinti. Pasklidome kas kur. Jokių nepraeinamų sienų ar apgaulingų posūkių, nieko, kas keltų stresą. Čia buvo tik vienas takas, vedantis į centrą ir vėl atgal. Vinguriavome taip pirmyn ir atgal, sukdami 180 laipsnių kiekvieną kartą pereidami į naują ratą. Kai kas nusiavė batus, nes basom kojom geriau justi žemės energiją. Mėgavomės kvapniu žydinčios pievos ir miško aromatu, akį džiugino tvarkingai susodintų margalapių veigėlių, sausmedžių, lanksvų, sidabrakrūmių, aktinidijų krūmų formos ir spalvos.

Anot Antano, keičiantėjimo kryptį, keičiasi ir žmogaus suvokimas iš dešiniojo smegenų pusrutulio į kairįjį. Tai skatina suvokimo, jutimo, sąmoningumo imlumą. Greičiau gaunami atsakymai į klausimus, greičiau išsprendžiamos problemos, nusiramina.

Po malonaus „klaidžiojimo“ įvairiais energetiniais labirintais šeimininkė Jurga pavaišino švelnia gilią kavą ir tirpstančiu burnoje pyragu su bananais ir šokoladu.

Nusprendėme, kad tai ta vieta, kur norisi būti ilgai ir vėl sugrįžti.

Išvažiavę dar sustojome prie Platelių ežero, atsigavime jo vandenį, pasigėrėme salomis, prisiminėme legendą...

Pakeliui namo stabtelėjome prie Šatrijos kalno. Užkopus į viršūnę, atsivėrusi įstabi erdvė vėrė akį, jautė-

mės laisvi ir lengvi kaip tas vėjas ir laimingi, vos ne liesdami rankomis debesis. Norėjosi šypsotis.

Puiki kelionė. Išbandykite ir Jūs!

Aurelija MACIUKAITĖ,

Kauno r. Batniavos pagrindinės mokyklos mokytoja

Dieninė stovykla „Smalsučių vasara“

Kėdainių r. Josvainių gimnazijos socialinė pedagogė **Jolanta Kaselienė** parašė „Dialogui“ apie mokykloje surengtą diennę stovyklą socialiai remtinų šeimų vaikams „Smalsučių vasara“. Stovyklavo 1–4 klasių mokiniai.

„Stengėmės užimti vaikus pačia įvairiausia veikla, tačiau daug dėmesio skyrėme ir jų gyvenimiškų įgūdžių ugdymui: higienos, savarankiškumo, kūrybingumo, pasitikėjimo savo jėgomis, bendravimo ir bendradarbiavimo, kūrybiškumo ir t. t.“, – pasakoja informacijos autorė.

Mažieji stovyklautojai turėjo galimybę išmokti daug įdomių dalykų meno užsiėmimuose, tokiuose kaip „Karpinių pasaulyje“ (kūrė atvirukus), „Sukurkime gražiausią vasaros puokštę“ (mokėsi kurti „žemės meną“ iš gamtinių medžiagų: akmenukų, pagaliukų, gėlių žiedų, smėlio, lapų ir t. t.). Gamtines kompozicijas vaikai kūrė grupėmis, tad buvo ugdomas ne tik jų kūrybiškumas, išradingumas, bet ir gebėjimas įvertinti bendradarbiavimo, kiekvieno asmeninio indėlio į užduoties atlikimą svarbą. Renginuko „Kviečiu prie stalo“ metu mažieji, padedami technologijų mokytojos, kepė pyragą, mokėsi stalo serviravimo būdų, lankstė šventines servetėles. Vaikus labai pradžiugino ir renginukas „Muzikos garsai“, kurio

metu jie dainavo, žaidė smagius muzikinius žaidimus, šoko ratelius, taip pat, muzikos mokytojos padedami, susikūrė savo „gamtos orkestrą“, kuriame kiekvienas grojo iš gamtos pasirinktais instrumentais: akmenėliais, pagaliukais, netgi pakelėje augančiomis žolėmis. Orkestro skambesys buvo labai originalus, neįprastas. Ši veikla vaikams sukėlė daug gerų emocijų, ugdė jų meninius sugebėjimus bei kolektyviškumo, bendrumo jausmą, siekiant kuo geresnio rezultato muzikuojant drauge.

Dar vienas labai vaikams patikęs ir gerų emocijų sužadinęs renginys buvo „Žygis prie beždžionių tilto“, kurio metu sveikatos priežiūros specialistė vaikams gamtoje pravedė paskaitėlę-mokymus „Padėti į bėdą patekusiam – kiekvieno iš mūsų pareiga“. Šio užsiėmimo metu vaikai ne tik teoriškai, bet ir praktiškai buvo mokomi saugiai elgtis gamtoje, vengti joje slypinčių pavojų: sužalojimų, traumų, erkių įsiurbimo, saulės smūgio, mokėsi sutvarkyti „sužeistam“ draugui žaizdas, lūžusias galūnes, buvo aiškinama, kaip reikia elgtis, jei draugas ar pats vaikas ima skęsti, ir kita. Po žygio sveikatos specialistė pravedė dar vieną vaikams labai svarbų užsiėmimą „Tik švarus, tvarkingas vaikas auga didelis ir sveikas“, kurio metu vaikai buvo

supažindinami su asmens higienos reikalavimais ir praktiškai bandė teisingai valyti dantis (naudodamiesi muliažu), taisyklingai plauti rankas ir t. t.

Mažiesiems stovyklautojams labai patiko aktyvumo skatinimo pamokėlė „Pasitikime rytą su mankšta“, kuomet aidint smagiai muzikai gimnazijos kiemelyje visi kartu mankštinosi ir šoko, o sveikatos specialistė ne tik mokė juos naudingų sveikatai pratimų, bet ir akcentavo kasdienės mankštos svarbą žmogaus organizmui. Taip pat vaikams patiko ir draugiškų estafetinių bei kvadrato varžybos „Kartu sportuoti gera“, kurios ne tik suteikė vaikams žvalios nuotaikos ir sukėlė gerų emocijų, bet ir leido pajusti, kokie svarbūs jie yra vieni kitiems ir kaip gera būti visiems drauge, kovoti už bendrą tikslą.

Visą veiklą tarsi apvainikavo renginukas „Ir mažoj širdelėj daug gerumo telpa“, kuomet vaikai su savo pačių keptu pyragu bei karpinių užsiėmimo metu pasigaminiais atvirukais ėjo į Josvainių socialinę centrą aplankyti ten gyvenančių senelių ir pasveikino juos su artėjančia vasara. Šio gražaus renginio metu mažieji buvo mokomi gerbti senyvus žmones, užjausti, įsigilinti į kitų žmonių jausmus, susimąstyti apie gyvenimo prasmę.

„Manau, kad mūsų stovyklėlė „Smalsučių vasara“ buvo visapusiškai naudinga vaikams ir tikrai paliko daug neišdildomų įspūdžių, kuriuos paskutinę stovyklos dieną vaikai įamžino savo piešiniuose, sukurdami įspūdžių albumą savo draugams“, – dalijasi Josvainių gimnazijos socialinė pedagogė J. Kaselienė.

Kur „dygsta“ kūrybiškumas?

Aušra GUŽAUSKIENĖ,

Kauno r. Ilgakiemio mokyklos-darželio direktorė

Kas yra kūrybiškumas? Kas yra kūrybiškas žmogus, auklėtojas, mokytojas, tėvas, vaikas? Ar mūsų minčių žemėlapiai sutampa, kai mes kalbame apie kūrybingą asmenybę ir jos ugdymą?

Dažnai tokie ir panašūs klausimai kyla bendraujant su kolegomis, vykdant gerosios patirties sklaidą, dalyvaujant diskusijose su tėvais. Tokių diskusijų metu mums, Kauno r. Garliavos lopšelio-darželio „Eglutė“ ir „Obelėlė“, Jonučių vaikų darželio ir Ilgakiemio mokyklos-darželio direktorėms, ir gimė idėja sujungti šiuos klausimus į vieną projektinę veiklą. Nutarėme išsiaiškinti tėvų požiūrį į vaikų kūrybiškumo ugdymą, pedagogų kūrybinį potencialą, vaikų gebėjimą fantazuoti ir bendradarbiauti vykdant įvairias veiklas. Taigi minėtų ikimokyklinių įstaigų vadovės – Rima Karalienė, Neringa Okunienė, Rilija Makovskienė ir aš, Aušra Gužauskienė, parašėme projektą „Vaikų, tėvų ir pedagogų kūrybinis potencialas“, išsikėlėme tikslą ugdyti vaiko kūrybiškumą ikimokyklinėje įstaigoje ir šeimoje bei uždavinius: įsivertinti taikomas įstaigoje kūrybiškumo ugdymo formas ir priemones, skleisti gerąjį darbo patirtį ir vykdyti tėvų švietimą, sudaryti sąlygas vaiko saviraiškai tenkinti ikimokyklinėje įstaigoje ir šeimoje, ugdyti(s) bendradarbiavimo gebėjimus. Į projekto veiklą įtraukėme tėvus, pedagogus, vaikus ir administraciją.

Projektas startavo 2013-ųjų sausį. Atlikta tėvų ir pedagogų anketinė apklausa „Vaiko kūrybiškumo vertinimas“, organizuotas metodinis renginys „Kūrybiškumo laboratorija“ bendradarbiaujančių įstaigų pedagogėms, darželių vaikai dalyvavo akcijoje „Velykinis sveikinimų paštas“, pedagogės, administracija ir tėvai paruošė ir atidarė Kauno rajono savivaldybės bibliotekoje fotografijų parodą „Netrukdykite, aš žaidžiu“. Pasitinkant vasarą visose keturiose mūsų įstaigose organizuota vaikų šventė „Pienės pūkas“.

Jūs paklausite, kam viso to reikia?

Vykdant tėvų ir pedagogų anketinę apklausą išsiaiškino, kad grupėse organizuojamos įvairios veiklos: vaidinimai, koncertai, pažintinės išvykos; keičiamos veiklų aplinkos, priemonės ir veiklų vedėjai (tėvai, seneliai, meno vadovai, profesionalūs aktoriai, vaikai). Pamatėme, kad tėvai vertina pedagogų kūrybines idėjas ir žino užsiėmimus, kurie patinka jų vaikams. Daugiau dėmesio no-

rėtęsi skirti lipdymui ir karpymui, tėvų ir vaikų bendrai veiklai – žaidimams namuose, bendroms svajonėms ir kelionėms, namų vaidinimams. Prisimenate filmą „Muzikos garsai“: kai namuose susirenka svečiai, auklė jų paprašo sėstis ir praneša, kad dabar jiems vaikai parodys spektaklį... Taigi nieko naujo – viskas sena ir gerai žinoma.

„Kūrybiškumo laboratorijoje“ (ji vyko „Obelėlėje“) pedagogės pasidalino savo gerąja patirtimi ugdant kūrybingą asmenybę, buvo demonstruojama bendruomenių paruošta filmuota medžiaga, skaidrės. Nufilmuoti įvairūs veiklų metodai: juos pasitelkiant kuria, veikia ir priima sprendimus vaikai, veikloms vadovauja auklėtojai. Įdomiai pristatytos veiklos, kur pagrindiniai veikėjai buvo tėvai ir seneliai – vaidinimas „Raudonkepuraite“, blynų kepimas, staliaus darbai ir dar daug kitų veiklų. Renginio metu vykusioje diskusijoje pedagogės dar kartą patvirtino, kad šie metodai padeda vaikui tapti aktyviu dalyviu ir organizatoriumi.

Visą projekto laikotarpį auklėtojos, direktorės ir tėveliai savo žaidžiančius vaikučius ir auklėtinius fotografavo.

Gegužę visuose projekto dalyvių darželiuose vyko įdomiausių ir gražiausių nuotraukų atranka. Birželio 1-ąją Kauno rajono savivaldybės viešojoje Garliavos bibliotekoje atidaryta fotografijų paroda „Netrukdyk, aš žaidžiu“.

Vasara prasidėjo su šiluma, žiedais, kvapais ir garsais. Projektą nutarta įprasminėti renginiu „Pienės pūkas“. Scenarijų renginiui rašė visų darželių meno vadovės. Savo idėjas pasiūlė ir auklėtojos. Šventė vyko visuose darželiuose tuo pačiu metu. Taip suteikėme džiaugsmo visiems vaikučiams ir jų tėveliams. Auklėtiniai dainavo, šoko, žaidė, pūtė muilo burbulus, dalyvavo linksmosiose estafetėse, piešė ant asfalto, paleido pienės pūkus, kuriuos darė kartu su auklėtojomis. Į veiklas noriai įsitraukė tėveliai ir darželių bendruomenės nariai.

Pienės nužydėjo, liko tik balti pūakai. O mes pamatėme, kad veikla, sujungianti kelis darželius (čia, šalia, ne užsienyje), pasiteisina. Dar kartą sau patvirtinome žinomas tiesas. Kūrybiškumą žmoguje, kad ir mažame, ugdo aplinka, priemonės, kasdieninė veikla, netradiciniai sprendimai, renginiai ir teigiamos emocijos.

1863–1864 m. sukilimo rekonstrukcija

Kaune Santakos parke istorijos mėgėjai iš Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos ir Maskvos lietuviai, susibūrę į istorinės rekonstrukcijos klubus, rekonstravo vieną 1863–1864 m. sukilimo epizodą. Edukologinėje rekonstrukcijoje buvo bandoma vaizduoti partizaninio pobūdžio mūšį – kaip caro armijos žandariai bando užimti vieną iš sukilėlių stovyklų, įsikūrusią pamiškėje.

Mykolo Fedaravičiaus nuotr.

„Renginys truko valandą. Viskas buvo tikroviška ir kaitino žiūrovų jausmus. Veiksmus lydėjo istoriko komentaras, todėl stebėti įvykius buvo įdomu ir suprantama“, – pasakoja „Dialogui“ Kauno r. Kulautuvos vidurinės mokyklos istorijos mokytojas, kraštotyrininkas **Mykolas Fedaravičius**.

Iš tarptautinės konferencijos sugrįžus

50 LMPS Jurbarko skyriaus narių mokslo metus užbaigė tarptautine konferencija „Mokytojų, tėvų ir bendruomenių bendradarbiavimas: Lenkijos Respublikos mokytojų patirtis“, kurią padėjo suorganizuoti Lenkijos pedagogus vienijanti profesinė sąjunga ZNP (pirmininkas Sławomir Broniarz). Konferencija vyko Torunės miesto (Lenkija) prof. Stefano Banacho mokyklų komplekse Nr. 10, neseniai šventusiame savo 20-metį. Mokyklų kompleksą sudaro keturmetė pradinė mokykla, šešiametis licėjus ir dviemė gimnazija. Tai užtikrina ugdymo tęstinumą. Visus 20 metų šiai ugdymo įstaigai sėkmingai vadovauja direktorius Andrzej Drodzowski (Andrzej Drodzowski). Mokykla bendradarbiauja su Europos Sąjungos programos Socrates koordinavimo paramos fondu, dalyvauja Euroregion Baltik fondo Phare programoje. Glaudūs draugiški ryšiai šią įstaigą sieja su Lazdijų rajono Veisiejų gimnazija.

Konferencijos dalyviai pasidalino gerąja patirtimi. Mokytojų darbo vietos panašios kaip ir Lietuvoje: naudojamos interaktyvios ir paprastos lentos, įvairūs muliažai, maketai ir pan. Žymesnis skirtumas tas, kad, pavyzdžiui, gimnazijose kai kur nėra muzikos, dailės dalykų. Tokios mokymosi pakraipos pageidaujantys mokiniai turi rinktis kito profilio mokyklas.

Esminis mūsų ir Lenkijos ugdymo procesų skirtumas – mokytojų atestacija, kuri vykdoma kas penkerius metus. Tačiau šioje šalyje ją vykdo atsakingos komisijos, o apie tokį pamokų „narsumą“, koks vyksta Lietuvos mokyklose, kolegos lenkai nėra nė girdėję.

Paskutinės birželio savaitės mokytojai praleidžia ne klasėse, o gamtoje ir muziejuose. Tuo akivaizdžiai įsitikinome po konferencijos vaikščiodami Torunės gatvėmis. Šiose išvykose vaikus lydi ne tik mokytojai, bet ir jų tėveliai. Be to, mokytojas, turintis neformaliojo ugdymo būrelį, jam skirtas valandas gali išnaudoti vasaros pradžioje išvykdamas į kūrybinę ar turistinę stovyklą, todėl nebūtina tas valandas išnaudoti kiekvieną savaitę dirbant mokykloje. Trumpųjų moksleivių atostogų metu mokytojams suteikiama visiškai laisvė savišvietai ir tobulėjimui. Lenkijos pedagogus nustebino Lietuvoje vyraujanti praktika reikalauti, kad šių atostogų metu mokytojai būtų mokyklose arba bent registruotųsi, ką ir kur jie tuo metu veiks.

Beje, Lenkijos ugdymo įstaigų vadovai yra ne pedagogai, o vadybininkai, kurie rūpinasi, kad mokykla gerai funkcionuotų ir atitiktų tėvų lūkesčius. Dažniausia mokyklos bendravimo su tėvais forma – internetas, jame tėvai randa visą reikiamą informaciją.

Įstaigos vadovai, kaip ir kiti darbuotojai, priklauso profesinėms sąjungoms. Įdomu tai, kad direktorius A.Drodzowski priklauso ZNP, o jo pavaduotojas T.Maslovskis yra profesinės sąjungos „Solidarnost“ narys. Tačiau tai jiems visiškai nemaišo sėkmingai bendradarbiauti.

Kiek pavydu buvo išgirsti, kad pradedantysis Lenkijos mokytojas, neturintis jokio darbo stažo, į rankas per mėnesį gauna apie 2500 zlotų. Uždarbis auga priklausomai nuo išdirbtų metų skaičiaus bei kvalifikacijos. Mokytojai, išdirbę mokykloje daugiau kaip 10 metų, už 18 kontaktinių pamokų gauna 5500 zlotų, jau atskaičiavus mokesčius.

Vidmanto Strauko (Jurbarko Naujamiesčio pagrindinė mokykla) nuotr.

■ Grupė Lietuvos ir Lenkijos pedagogų, Torunės konferencijos dalyvių

Po konferencijos, lydimi ZNP atstovo Leško Poliako (Leszek Poliak), apžiūrėjome Torunės įžymybes, susipažinome su miesto istorija, žavėjomės Torunės senamiesčiu, įtrauktu į UNESCO paveldo sąrašą, aplankėme Torunės N.Koperniko universitetą. Įdomu buvo sužinoti, kad dėl istorinių aplinkybių 1945 m. Vilniaus Stepono Batoro universitetas su visa profesūra buvo perkeltas į Torunę ir čia išaugo į dabartinį N.Koperniko universitetą. Šiuo metu Torunėje mokosi apie 60 tūkst. studentų.

Apie mūsų viešnagę Torunėje ir konfe-

renciją su Torunės pedagogais rašys vietinis Torunės laikraštis.

Kitą dieną grožėjomės viduramžiško stiliaus Lenkijos miestu Gdansku ir VII a. slavų tvirtovę Sopotu, dabar tapusiu vienu žymiausių Pabaltijo kurortu.

Kelionės atgal į Lietuvą metu LMPS pirmininkė Jūratė Voloskevičienė atsakė į aktualiausius klausimus darbo teisės temomis, informavo apie naujausius ŠMM ruošiamus dokumentų projektus.

Ovidija UNČIURIENĖ,

LMPS Jurbarko skyriaus pirmininkė

Užs. 455

Mokymosi
visą gyvenimą
programa

LEARNING IS FUN (examples) – LIF'e – MOKYTIS YRA SMAGU (pavyzdžiai)

Rokiškio rajono savivaldybė kartu su Juozo Tūbelio progimnazija, Švietimo centru ir partneriais Bulgarijos Provedijos savivaldybėje 2011–2013 m. vykdė Comenius Regio partnerystės projektą „Mokytis yra smagu (pavyzdžiai)“. Projektas finansuotas Mokymosi visą gyvenimą programos, kurią Lietuvos Respublikoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas.

„Pasaulio taisyklės keičiasi. Metas keisti ir mokymo(si) taisykles“ (E.Hargryvas). Ši citata tapo projekto pagrindine nuostata, kuri nuolat rodė kryptį. O siekta šiuo projektu skatinti abiejų šalių mokytojus naudoti aktyvius mokymo metodus. Bendrose Lietuvos ir Bulgarijos mokytojų diskusijose išryškėjo svarbiausi akcentai, kaip to sieksime: planuodami pamokas numatysime ne mokytojo, o mokinių veiklą, dažniau keisime ugdymo aplinkas, mokymąsiesime su mokinių gyvenimo aplinka.

Mokytojai dalyvavo bendruose mokymuose Lietuvoje ir Bulgarijoje, įgytas žinias taikė praktikoje. Nufilmuotos sėkmingos patirtys: pamokos, projektai ir atskiri metodų

■ Netradicinė geografijos pamoka 7 kl. vyko Juozo Tūbelio progimnazijos kieme. Mokytojas Algirdas Paliūnis.

taikymo siužetai. Atrinktos ir į bendrą projekto galutinį produktą įrašytos 6 pamokos bei 6 mokykliniai projektai iš Lietuvos ir Bulgarijos mokyklų, pridėti ekspertų vertinimai ir pačių mokytojų bei mokinių pastabos. Išleistame DVD galima gyvai pamatyti, kaip sekasi realiai pamokose ugdyti mokinių savarankiškumo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis kompetencijas.

✓ Tai nėra receptai, kaip mokymą padaryti efektyvų. Čia tik mūsų sėkmingi bandymai tai daryti. Tikimės, kad tai paskatins ir kitų mokyklų mokytojus diskusijoms apie ugdymo proceso kaitą, padės mokytis vieniems iš kitų, – teigia Rokiškio Juozo Tūbelio progimnazijos direktorius Zenonas Pošiūnas.

✓ Galiu drąsiai sakyti, kad mano pamokos per šį laiką keitėsi. Naudoju daugiau aktyvių metodų. Stengiuosi, kad vaikai daugiau bendradarbiautų tarpusavyje, kad pamoka nebūtų tik nuobodžiai praleistos 45 min. Projekto metu įgytos žinios pakeitė ir pamokos planavimą, uždavinių formulavimą. Man tai yra didelis palengvinimas, – teigia tikybos mokytoja Diana Černiuvienė.

✓ Vykdydami projektą atradome džiaugsmą kartu kurti, dainuoti, tyrinėti, žaisti, bandyti, ne tik laimėti, bet ir klysti. Todėl kartu su savo mokiniais galime drąsiai teigti, kad mokytis tikrai gali būti smagu, – pasakojo informatikos mokytoja Vilma Krasauskaitė.

✓ Projektas skatino tobulinti profesinę

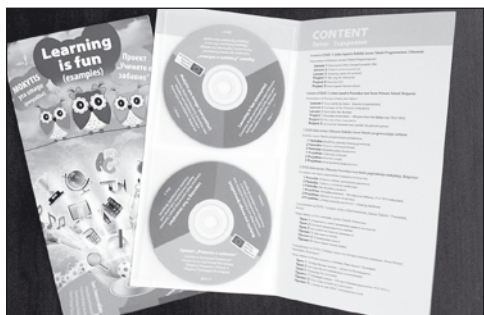
kompetenciją, ieškoti naujų pamokos organizavimo būdų. Supratau, kad patraukliai pateikta medžiaga skatina vaikų mokymosi motyvą. Sukaupiau vertingos informacijos apie projektų kūrimą. Įdomi ir kultūrinė patirtis, smagu buvo bendrauti su kitos šalies pedagogais, pasidalinti patirtim, lyginti, – sako lietuvių kalbos mokytoja Virginija Krasauskienė.

Per trejus metus buvo atlikti 3 tyrimai abiejų mokyklų 5–8 klasėse. Mokinių vertinimai rodo, kad, lyginant su 2011 ir 2012 m. apklausų rezultatais, mokytojai iš tikrųjų daug dažniau pamokose skatina mokinius bendradarbiauti, taikomas darbas grupėse, gaminami ir kuriami įvairūs darbai, jie pristatomi. Mokiniai per pamokas dažniau atlieka bandymus, tyrimus, vaidina situacijas, žaidžia mokomuosius žaidimus. Pastebėta ir tai, kad mokiniai mokomi patys suformuluoti pamokos uždavinį, aptarti savo mokymąsi.

Projekto veiklose aktyviai dalyvavo ir Rokiškio bei Provedijos savivaldybių politikai, švietimo padalinių ir centrų atstovai. Vizitų metų buvo susipažinta su abiejų savivaldybių valdymo ypatumais, patirtimi vykdančiais ES finansuojamus projektus, aplankytos verslo įmonės, vietos veiklos grupės. 2013-06-05 Rokiškio ir Provedijos savivaldybių merai oficialiai pasirašė bendradarbiavimo sutartį.

Išsamiau susipažinti su projekto veiklomis, eiga ir rezultatais galima projekto svetainėje <http://www.lifecomeniusregio.blogspot.com/>.

Užs. 456

Užsienio kalbos projektinė veikla lopšelyje-darželyje

Daug diskusijų kelia užsienio kalbos mokymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Vieni tam pritaria, kiti žiūri skeptiškai. Netrukime tuo įsitikinti ir savo kailiu išbandyti.

Šiaulių lopšelyje-darželyje „Gluosnis“ nuo 2012 metų gruodžio iki pat 2013-ųjų gegužės vyko projektas „Vokiečių kalba su Hans Hase priešmokyklinėse grupėse“. Šio projekto nauda įsitikinome ne tik mes, mokytojai, bet ir tėveliai, stebėję paskutinę vokiečių kalbos pamokėlę gegužės mėnesį. Vaikai gebėjo skaičiuoti iki dešimties, vardino šeimos narių pavadinimus, atskyrė ir gebėjo išvardinti kai kurias daržoves, gyvūnus, žaislus, transporto priemones. Viskas vaikams buvo artima, sava, aišku, iš jų aplinkos.

Įdomiausia tai, kad nė vieno žodžio nebuvo mokomi namuose, nebuvo jokios prievartos, tėveliai prie vokiečių kalbos tikrai nedirbo. Viskas vyko darželyje, pamokėlės metu, savaime – žaidžiant, be streso ir įtampos, be vertinimo, naudojant daug vaizdinių priemonių, mokytojo mimiką, gestus. Pamokėlės vyko tik vokiečių kalba – nebuvo jokio vertimo į lietuvių kalbą. Vaikai kuo puikiau su tuo susitvarkė – atsiradavo „vertėjų“, kurie puikiai pasakydavo draugams, ką tai galėtų reikšti, – mokytojai belikdavo tik patvirtinti.

Šio projekto tikslas – supažindinti priešmokyklinio ugdymo grupės vaikus su kalba, juos motyvuoti, suteikti puikų startą toliau mokytis kalbą. Ir nebūtinai reikia pradėti mokytis nuo anglų kalbos. Žmogus, gebantis kalbėti tik viena užsienio kalba, šiuolaikiniame pasaulyje jau keistenybė ir retenybė. Tik pradėjus anksti mokytis kal-

bų galima pasiekti, kad žmogus išmoktų ne vieną, o kelias kalbas.

Mažieji ne tik puikiai susitvarkė su „kiškio Hanso“ pamokėlėmis, bet ir bendravo per *Skype* su Vokietijos darželio vaikučiais. Jau darželyje suformuojamas suvokimas, kad yra daug šalių, daug kalbų ir kad reikia jų mokytis.

Lopšelis-darželis „Gluosnis“ dalyvauja *eTwiningo* projekte. Bendraudami elektroninėje erdvėje vaikučiai sužinojo apie vokiškas šventes. Kai kurios tokios pačios kaip ir Lietuvoje (pvz., šv. Kalėdos, Velykos, Kaziuko mugė, Užgavėnės, Trijų karalių šventė), o kitos kažkiek skiriasi. Vokietukai turi pavasario suktuves – kuria laužą – taip pasitinka saulę, šilumą. Kiekvienas ketvirtadienis pas juos – demokratijos diena. Tą dieną sprendžiami konfliktai, problemos, švenčiami gimtadieniai, dainuojamos dainos. Lietuvačiai sužinojo, kaip nuo mažų dienų vokietukai mokosi futbolo, kaip vyksta treniruotės. Nuostabiausia buvo iš Vokietijos gauti tikrų dovanų – žibintus Martyno šventei ir su didele meile daryti savas bei siųsti jas į svečių šalį. Vokietukai šv. Kalėdų proga gavo mūsų vaikų darytas pirštines.

Projekte dalyvaujančių vaikų akiratis bus tikrai platesnis, nei tų, kurie pažįsta tik Lietuvą, žino tik lietuviškas šventes ir neturi jokio ryšio su užsieniečiais.

Lopšeliui-darželiui svarbu turėti savo išskirtinumą. Lopšelio-darželio „Gluosnis“ išskirtinumas – ankstyvasis vokiečių kalbos mokymas, projektinė veikla, aktyvus bendradarbiavimas su užsieniečiais.

Lina JUŠKEVIČIENĖ,

Šiaulių lopšelio-darželio „Gluosnis“ projekto vykdytoja, vokiečių kalbos mokytoja

■ Vokiečių kalbos pamoka Šiaulių lopšelyje-darželyje „Gluosnis“

Vaiguviškiai Palangoje

Kelmės r. Vaiguvos Vlado Šimkaus vidurinės mokyklos 6–10 klasių mokiniai, lydimi mokytojų R.Minčinauskienės ir F.Vasiliauskienės, pagal sveikatos projektą „Energija – jėgų šaltinis“ (projekto vadovė – D.Barauskienė) vyko į Palangą, kur kultūrinosi, grožėjosi ir ilsėjosi, – apie tai praneša **Saulius Tamoševičius**.

Pakiršinys: vasaros stovykla „Sveikatos mozaika“

■ Vaikų vasaros stovykloje „Sveikatos mozaika“ stovyklautojai nenuobodžiaavo.

Radviliškio r. Baisogalos mokyklos-darželio Pakiršinio ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriuje birželį, kaip ir kiekvienais metais, buvo organizuota vaikų vasaros stovykla. Šiemet ji vadinosi „Sveikatos mozaika“, todėl ir veikla buvo organizuojama sveikatai stiprinti. Pirmą dieną stovyklautojai kūrė stovyklos herbą ir skanduoję. Kiekvieną rytą vaikai ateidavo prie mokyklos, darydavo mankštą, po to sakydavo skanduoję. Antrą ir trečią dienomis pusė stovyklautojų ėjo į žirgyną. Ten jie susipažino su žirgais, galėjo juos paglostyti ir netgi pajodinėti. Likusieji dalyvavo krepšinio ar kvadrato varžybose. Šypsenos dieną viską reikėjo atlikinėti su šypsena, buvo renkami Miss ir Misteris šypsena. Stovykloje su vaikais kalbėta apie dantų priežiūrą, rankų higieną. Vaikams patiko ir juoko terapija: jie patys sakė anekdotus, linksmino vienas kitą. Išvykę į gamtą stovyklautojai stebėjo augalus ir gyvūnus, kalbėjo apie gamtos švarinimą, žaidė badmintoną ir kitus judrius žaidimus, dalyvavo smegenų mankštoje „Protų mūšis“, viktorinoje „Daug žinosiu – sveikas augsiu“, matavo ūgį, svorį, pulsą, atliko fizinės būklės testą. „Talentų šou“ vaikai šoko, dainavo, suko lankus, atlikinėjo įvairias užduotis. Kitą dieną – gamino ir rišo vienas kitam draugystės apyrankes, dalyvavo šaškių varžybose, žiūrėjo senosios animacijos filmukus. Stovykloje vaikams buvo surengtos „Drąsūs, stiprūs, vikrūs“ varžybos, vaikai dalyvavo estafetėse; dar surengėme ir vandens bėgimo varžybas – žiūrėjome, kiek upeliukas pirmas pasieks finišą. Vaikai dalyvavo piešinių konkurse „Gyvūnas – žmogaus draugas“, nupiešę surengė parodą. Dar stovykloje spalvinome mandalas, vaikams tai daryti sekėsi puikiai, surengėme beždžioniukų diskoteką, taip pat žiūrėjome dalį Pakiršinio mokyklos jubiliejaus filmo, – vaikams buvo įdomu stebėti save ekrane. Prieš uždarant stovyklą vaikai pasidžiaugė loterija „Laimės šulins“: išsitraukę prizus jie linksmai patraukė namo.

Stovyklos vadovė **Areta JANUŠONIENĖ**

☞ KOLEGA – KOLEGAI

Apie 50 proc. sveikatos – mūsų rankose

Alytaus Putinų gimnazijos moksleiviai mokėsi saugoti sveikatą, – praneša „Dialogui“ biologijos mokytoja **Irena Petkevičienė**. Pedagogė primena, kad apie 50 proc. žmogaus sveikatos priklauso nuo jo paties – mitybos, aktyvumo, relaxacijos, darbo ir poilsio darnos, turimų žinių ir tų žinių pritaikymo saugant save. Daug žinių apie žmogaus organizmą ir jo sveikatą, pasak mokytojos, mokiniai įgyja biologijos pamokose.

Šiais sveikatingumo metais Alytaus Putinų gimnazijos biologijos mokytojos V.Gumenikovienė ir I.Petkevičienė kartu su mokyklos sveikatos specialiste V.Skamerakiene skirtingų klasių mokiniams organizavo įvairių svarbių igūdžių ugdančių užsiėmimų: mokė stabdyti kraujavimą, bintuoti pažeistas galūnes, vedė dirbtinio kvėpavimo, žmogaus gaivinimo praktinius užsiėmimus. Pirmaklasiams gimnazistams surengtas tarpklasinis konkursas „Sveikuoliai“. Jame moksleiviai turėjo „stabdyti kraujavimą“, apibintuoti nykštį, atpažinti vaistažoles, išspręsti kryžiažodį sveikatos tema, dalyvauti estafetėse ir t. t.

Ne pirmi metai Putinų gimnazijos biologės bendradar-

bauja su Alytaus poliklinika. Joje mokiniai susipažįsta su šios įstaigos darbu, lankosi laboratorijose, iš arti pamato lengvą, daug žinių ir atsidavimo reikalaujantį gydytojų darbą. Šiemet, kaip ir kasmet, gegužės pabaigoje per 30 abiturienčių poliklinikos Jaunimo mokymo kabinetą išklauė labai reikalingą ir informatyvią akušerės L.Jonušienės paskaitą „Šeimos planavimas. Kontraceptinės priemonės“. Didelę darbo patirtį turinti medikė paaiškino abiturientėms apie kontraptikų svarbą moters gyvenime, apie jų naudojimo ypatumus, kitas apsaugos nuo pastojimo, nuo lytiškai plintančių ligų priemones, atsakė į įvairius gimnazistų dominančius klausimus. Antrokiem mergaitėms panašią lytinio švietimo paskaitą suorganizavo mokyklos sveikatos specialistės.

„Šiais laikais dėl akceleracijos paaugliai bręsta anksčiau ir lytinio švietimo paskaitos jiems labai reikalingos, – rašo I.Petkevičienė. – Juk ne visi apie tai nuoširdžiai pasikalba šeimose su tėvais. Kartais dėl nežinojimo jaunuoliams kyla ir rimtų problemų.“

Informacijos autorė pasakoja, kad biologijos pamokų

metu mokytojos akcentuoja ypač žalingą alkoholio, rūkymo, narkotikų žalą žmogaus organizmui, pabrėžia neigiamą poveikį nervų sistemai, būsimiems palikuonims. Tuo tikslu trečių klasių gimnazistai ir šiemet apsilankė Alytaus su-trikusio intelekto kūdikių namuose. Čia, pasak mokytojos, norėta sužinoti, ar tikrai žalingi įpročiai daro įtaką mažųjų sveikatai, atminčiai, intelektui. I.Petkevičienė pasakoja: „Šiuose namuose gyvena per 70 begėdžių mamų palikti vaikučiai. Čia švaru, tvarkinga, daug žaislų – trūksta tik mamų, tėvų meilės ir namų šilumos. Esame dėkingi šios įstaigos darbuotojams direktoriaus pavaduotojai L.Janavičienei, auklėtojom R.Grigaitienei ir L.Markauskienei, kurios supažindino mus su įstaigoje gyvenančiais mažyčiais, leido su jais pažaisti, pabendrauti, atsakė į gimnazistų klausimus. Pabuvoję čia jaunuoliai rimtai susimąstė – piktnaudžiaujant alkoholiu, narkotikais nusikalstama ateinančioms kartoms. Įvairiomis formomis – atlikdami projektinius darbus, piešdami įvairius plakatus apie rūkymo žalą, rengdami pokalbius bandome kovoti su rūkymo problema.“

Ryškiausi šių dienų britų rašytojai (II)

Šių autorių kūriniai skaitomi visur ir bestseleriais laikomi visame pasaulyje. Jų knygos skirtingos, tačiau turi ir nemažai bendro – pakeri įdomiu siužetu, gerai vystoma intriga, puikiu stiliumi.

Praėjusiame „Dialogo“ numeryje (25) pristatėme gastroromantikę Joanne Harris ir žmogų-orkestrą Stepheną Fry. Šįsyk siūlome susipažinti su dar dviem iškiliais Jungtinės Karalystės literatūros atstovais.

Anglosaksonijos humoristė Sue Townsend

Didžiojoje Britanijoje ją dievina, jos knygų personažas Adrianas Moulas yra tapęs Anglijos nacionaliniu herojumi. Sue Townsend parašė ne šiaip komišką dieno-raštinę sagą – ji privertė anglus į save naujai pažvelgti. „Misis Townsend laiko priešais naciją veidrodį ir priverčia mus juoktis iš to, ką mes jame matom“, – įsitikinę rašytojos tautiečiai.

Sue Townsend gimė 1946 metais Anglijoje. Būsimos rašytojos motina buvo konduktorė, o tėvas – paštininkas. Sue buvo vyriausia iš penkių dukterų. Sulaukusi penkiolikos, ji metė mokyklą neišlaikiusi baigiamųjų egzaminų. Išbandė save įvairiose profesijose: nuo kiemsargės iki laiškininkės, nuo pardavėjos iki sargės... O po to nusprendė tapti... rašytoja. Tačiau savo aštuonioliktąjį gimtadienį sutiko jau būdama išteklėjusia dama, taigi kūrybą teko kuriam laikui atidėti.

Savo pirmajam vyrui Sue pagimdė tris vaikus. Po to, kai santuoka iširo ir moteris liko viena, Townsend sutiko irklavimo instruktorių Coliną Broadway'ų. Ji susižavėjo ne tik Colinu, bet ir jo profesija – pati taip pat tapo kanojos irklavimo instruktore. Na, o Colinas tapo jos ketvirtąjį vaiko, dukters Elizabeth, tėvu. Būtent Colinui ji papasakojo apie savo svajonę tapti rašytoja. Vyras jos ketinimus palaikė.

1978 metais Sue parašė savo pirmą pjesę „Womberang“, kuri pelnė kompanijos „Thames Television“ premiją. Šis įvykis padėjo pamatus jos literatūrinei karjerai, vėliau ji parašė dar keletą pjesių BBC kanalui. Bet tikroji sėkmė rašytoją aplankė pasirodžius apysakai „Slaptasis Adriano Moulo dienoraštis“. „Anglų moksleivio už-

rašai“ tapo ne tik puikios humoristinės literatūros pavyzdžiu, bet ir aštria socialine satyra, vaizduojančia paprastų anglų gyvenimą „tetčerizmo“ epochoje. Knyga išėjo milijoniniais tiražais Didžiojoje Britanijoje ir visame pasaulyje, o jos autorė tėvynėje buvo pripažinta geriausia humoristine rašytoja, geriausių Jeromo K. Jeromo ir Pelhamo G. Wodehouse'o literatūrinių tradicijų tęsėja. Po „Dienoraščio“ sekė „Adriano Moulo brendimo kančios“ ir „Adriano Moulo prisipažinimas“, tapę tokie pat populiarūs, kaip ir pirmoji knyga. Šis herojus pasirodė dar septyniuose rašytojos knygose. Paskutinė, „Adrianas Moulas: prostracijos metai“, išėjo 2009-aisiais.

Sue turėjo viską: šlovę, mylintį vyrą ir vaikus, pinigų. Bet likimas vėl nutarė ją išbandyti. Iš pradžių Townsend susirgo diabetu. 1986-aisiais, būdama keturiasdešimties, ji patyrė infarktą. 2001-aisiais dėl diabeto praktiškai visiškai apako ir jai teko mokytis gyventi tamsoje. Vėliau jai iškrypo stuburo slanksteliai ir ji nustojo vaikščioti. Tačiau ji, optimistė, net negalvojo pasiduoti: „Galų gale – tai iššūkis. Aš jau seniai riedėjau išvažinėtu keliu, o čia permaininga – ir dar kokio! Suprantama, aš nesiimčiau atimti iš savęs regėjimo, kad pakeisčiau gyvenimą. Bet jei jau taip atsitiko, reikia pradėti gyvenimą iš naujo. Ir aš tai padarysiu.“

Pastaruoju metu Sue gyvena su vyru Colinu Lesteryje, dideliame name, apsuptame ūksmingo sodo. Atostogas leidžia Graikijoje, Ispanijoje ar Maljorkoje. Nepaisant ligų, Sue nepasidavė ir teberašo toliau. Ji rašo didžiulėmis raidėmis ant didžiulių popieriaus lapų juodu markeriu. Viename lape telpa apie 30 žodžių. Rašytoja sėdi invalido vežimėlyje, bet aplinkiniai sako, kad atviresnio, energingesnio ir svetingesnio žmogaus nėra regėję.

Laikraščiai apie ją rašo...

„...Sue Townsend svečius vaišina prašmatniu karališkosios virtuvės patiekalu. Nė vienas iš šiuolaikinių rašytojų nesugeba pasijuokti taip kandžiai ir užjausti taip nuodėdžiai.“

„...Townsend – puiki humoristė. Nesuspėjama baigti juoktis iš vieno jos kalambūro, kaip jį pakeičia antras, trečias – ir taip be perstojo.“

„...Adrianas Moulas – pats populiariausias herojus Britanijoje. Net nepralenkiamasis Haris Poteris ilsisi.“

„...Adriano Moulo dienoraščiai įeis į istoriją kaip didi anglų literatūra. Nesvarbu, kokios problemos jus slegia, – šis žmogus privers jus kvatotis.“

Siaubingas vaikėzas Irwine'as Welshas

Pats skandalingiausias šių dienų škotų rašytojas Irwine'as Welshas skaitytojams kelia skirtingas emocijas – nuo dievinimo iki pasibjaurėjimo. Jo kūriniai šokiruoja, pasižymi brutalumu, griežta stilistika ir nenormatyvine leksika, o jų tematiką galima apibūdinti trimis žodžiais: seksas, narkotikai, rokenrolas. Nepaisant to, šio rašytojo knygos – tarptautiniai bestseleriai.

Irwine'as Welshas gimė 1958 metais Edinburgo priemiestyje, nykiame rajone. Po mokyklos baigė elektrikų kursus, dirbo techniko padėjėju televizijoje, bet po elektros smūgio nusprendė pakeisti darbą. 1978-aisiais dvidešimtmetis vaikinys išsirengė į Londoną, kur grojo gitara ir dainavo pankroko grupėse „The Pubic Lice“ ir „Stairway 13“. Po keleto areštų dėl visuomeninės tvarkos pažeidimo ir po lygtinos bausmės I. Welshas nusprendė pakeisti gyvenimo būdą: ėmė užsiiminėti nekilnojamoju turtu, studijuoti programavimą ir netrukus gavo informatiko diplomą. Tačiau visiškai atsakyti tamsiosios gyvenimo pusės jam nepavyko: dieną Irwine'as elgdavosi kaip tvarkingas vidutiniosios klasės atstovas, o naktį vaikščiodavo į klubus, bendraudavo su didžėjais, kart-

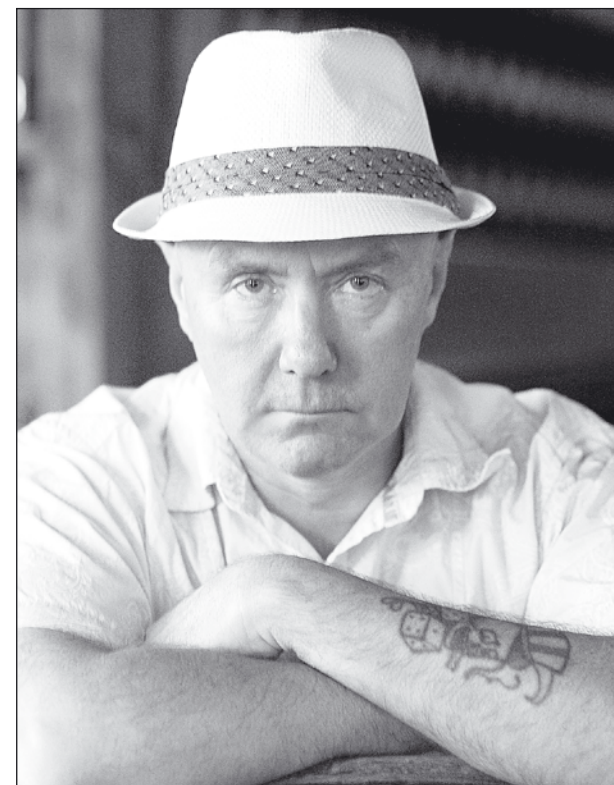
kartėmis vis pavartodavo ekstazijos tablečių. „Tada supratau, kad man reikia išlieti kūrybinę energiją. Pradėjau rašyti – sau. Nes kai tu rašai ir tau ištis patinka, tai virsta savotišku narkotiku. O jei tau už tai dar ir mokama, – kodėl gi turėtum sustoti?“

Keiksmazodžių ir juodojo humoro pilnas I. Welsho romanas „Traukinių žymėjimas“ (1993) pasakojo apie XX amžiaus devintojo dešimtmečio jaunų Edinburgo narkomanų gyvenimą. Knyga turėjo daug autobiografinių bruožų. Jaunystę Irwine'as praleido tarp narkomanų ir vienintelis iš savo kompanijos išgyveno AIDS epidemijos metu. („Vienąsyk man pasiūlė ultimatumą. Reikėjo vykti į kliniką gydytis, kur turėjau pripažinti savo potraukį heroinui. Tačiau gydymas ne itin padėjo. Esu linkęs atsakyti pats už save, o ne užversti atsakomybę ant gydytojų, psichologų ir kitų žmonių pečių. Išėjau gydymosi kursą ir nuo to laiko vartodavau narkotikus tik protarpiais – vien tam, kad atsipalaidučiau. Heroino daugiau neliečiau.“)

1996 metais anglų režisierius Danny Boyle'as pagal I. Welsho knygą sukūrė filmą „Traukinių žymėjimas“.

Kultinį I. Welsho kūrybos statusą daugiausia lemia narkotikų vartojimo aprašymai, bet ne vien jie: jo kūriniuose įdomiai pateiktas ir Škotijos gyvenimas nuo 1960 metų iki mūsų dienų – gyvenamojo būsto problemos, nedarbas, vietos tradicijos, futbolo chuliganai, seksas, slopinamas homoseksualumas, klasiniai skirtumai, emigracija... „Mano kūryba labai egoistiška, – sako rašytojas. – Aš rašau sau ir nesu įsitikinęs, kad turiu tikslią auditoriją. Kai išėjo romanas „Traukinių žymėjimas“, jis tapo labiausiai vagiama knyga. Nuolat kas nors užbėgdavo į parduotuvę, pasičiupdavo knygelę ir pasprukdavo. Taip supratau, kad turiu naują skaitytojų kontingentą: kartą, kuri vagia knygas iš parduotuvių. Mane tai labai palankiai nuteikdavo.“

Apie „siaubingojo vaikėzo“ (taip Irwine'as Welshas vadinamas Škotijoje) asmeninį gyvenimą žinoma ne tiek jau daug: jis vedęs anglę Elizabeth, su kuria gyvena Dubline. Ko gero, toks kuklus viešos biografinės informacijos kiekis byloja apie tai, kad skaitytojai nori matyti šį rašytoją ne kaip žvaigždę, o kaip tokį pat vaikėzą, kaip ir jie patys. Kuris, kaip ir jie, mėgsta narkotikus, muziką ir futbolą.

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

Ilgaamžiškumo paslaptys

Elena BAZINIENĖ,

Tauragės r. Lomiu pagrindinės mokyklos mokytoja

Tauragės r. Lomiu pagrindinė mokykla kartu su kaimo bendruomene antrus metus iš eilės įgyvendina sveikatingumo projektą „Sveikas žmogus, sveika šeima, sveika visuomenė – 2“. Numatyta daug veiklos, kurios užteks net iki 2013 metų pabaigos. Prasidėjusi vasara mums leidžia pasinerti į projektinę veiklą.

Savo šulinio vanduo – sveikatos šaltinis

Suplanuotas maršrutas pirmiausia mus veda į močiutės Martos Šilerienės (g. 1932) namus. Senutė sunkiai vaikščioja, tačiau gyvos ir šiltos akys išduoda – ji džiaugiasi sulaukusi tokio būrio svečių – jaučiasi reikalinga ir svarbi.

Augusti daugiavaikėje šeimoje, senolė Marta patyrė daug vargo. Vaikystėje nuolat stigo duonos, siautė ligos. Net du kartus sirgo šiltine, tačiau Dievulis jai buvęs gailestingas.

M.Šilerienė atsakingai renka žodžius ir sako, kad ilgo amžiaus priežastys įvairios – ne vien maistas svarbus, bet ir dvasinė ramybė, santauka su pačiu savimi, gera nuotauka. Blogos mintys kelia susierzinimą, pyktį ir į žmogaus vidų veriasi durys ligoms...

Pokalbis pakrypsta apie gamtos teikiamą sveikatą. Senutės sodyboje pilna žolynų, ypač daug mėtų, kurios ir arbatai, ir varškei paskaninti tinka. Po langais žaliuoja ramunėlių plotelis. Jomis senolė ir sunegalavusį skrandį skalauja, ir plaukų stiprinimui nuovirą naudoja.

Valanda prabėgo labai greitai. Kalbėjomes apie maistą bei jo ruošimą ir apie sunkią vaikystę.

Išlydėdama senolė prakalbo apie vandens svarbą – savo šulinio vandenį – sveikatos šaltinį. Panorame visi jo paragauti. Prisiminimui padovanotu puoduku senutė Marta iš kibiro sėmė kiekvienam po puodelį ledinio vandens, kuris karštą dieną gerai atgaivino. Vienbalsiai nutarėme: vanduo skaidrus, švarus, visai ne toks, koks mūsų namuose bėga iš čiaupo... Pagalvojome – teisi Žygaičių kaimo bendruomenė, aktyviai pasipriešinusi skalūnų dujų gavybai mūsų krašte. Paieškos pirmiausia užters gėlo vandens gelmes. Vanduo – didžiulis mūsų turtas!

Senolė dėkojo atvykėliams už aplankymą sakydama, kad mūsų vizitas jai pajavirinės vienatvę.

Didžiausias gydytojas – darbas, geriausia taisyklė – saikas

Birželio saulutė tokia aiški ir šilta, kad žvelgdami į toli turime pridengti ranka akis. Nepajutome, kaip priartėjome prie kitos Lomiu ilgaamžės Stefanijos Žiurkienės (g. 1931) kiemo vartų. Pirmomis susitikimo minutėmis senolė išsako savo ilgo gyvenimo priežastį – darbą. Darbas jai – pats didžiausias visų ligų, blogos nuotaukos gydytojas!

Dairomės po gražiai sutvarkytą kiemą, kuriame kruopščiai nupjauta žolė, žydi vešlūs bijūnų kerai. Susėdame kieme prie stalo, ant kurio svetingoji šeimninė iš anksto paruošusi lėkštę su saldumynais, laukė mūsų...

Kalba sukasi apie viską – gėles, ligas, vaikus, valgius... Senolė jaunystėje buvusi gera šeimninė, vestuvių pokyliams ruošusi valgius.

Sukame kalbą apie sveikatą ir tuoj sulaukiame atsakymo: „Kai man linksma, visos ligos traukiasi į pašalį. Sunegalavusi neskubu ieškoti tablečių, nes jos tik skrandžiui kenkia.“ Senolė Stefanija pripažįsta vaistažoles: toli žolynų rinkti neina, jų randa sodo pakraštyje, daržo lysvėje, paupyje, pamiškės pievutėje.

■ Vienas iš sveikatos šaltinių – savo šulinio vanduo, – jį su malonumu ir smalsumu ragavo Lomiu senolius jų sodybose lankę moksleiviai bei bendruomenės nariai.

Viena svarbiausių senolės sveikos gyvensenos taisyklių – saikas. Geriau valgyti dažniau. Sako dabar jau valganti neriebiai, bet tuoj priduria, kad be „smolčiaus“ negalinti leisti savo senatvės dienų. Jauniesiems svečiams įdomu, kas tas „smolčius“, su kuo ir kaip jis valgomas. Močiutė Stefanija vikriai pradingsta už virtuvės durų ir tuoj išeina nešina indeliu su vaikystėje pamėgtu skanėstu. Indas Stefanijos „smolčiaus“ keliauja per rankas – pauostomas, atidžiai apžiūrimas. Paaiškėja – tai suspirginti sušalę kiaulienos lašinukai! Tuoj ant kiemo stalo atsiranda duonos kepalas. Visi tepame „smolčių“ ant duonos ir gardžiai valgome, lyg iš badų krašto sugrįžę...

Gana svarbi S.Žiurkienės sveikos gyvensenos taisyklė – niekada prieš miegą nevalgyti. Ji vakarienėjanti visuomet tuo pačiu laiku, iki vakarinio poilsio likus maždaug šešioms valandoms.

Norime atsisveikinti, tačiau senolė, nedažnai sulaukianti tokio gausaus būrio svečių, nenori atsisveikinti ir kviečia apžiūrėti sodybos, kurią gražiai tvarko sūnus Remigijus. Einame kruopščiai nupjautu žolynu prie upelio. Čiulba paukščiai, oras kvepia vaistažolėmis. Matydama svečių veiduose pasigėrėjimą, senolė tvirtina: „Tokia žaluma ir sveikas oras savaime žmogų gydo. Sūnus iš Tauragės po darbo dienos skuba čia pailsėti, pakvėpuoti grynu oru.“ Močiutė kartoja jau anoje sodyboje girdėtus pagyrimus šulinio vandeniui. Vorele skubame prie dailiai sutvarkyto šulinio, keliame rentinį. Smalsu paragauti ir palyginti dviejų sodybų vandenį. Į rankas imame kibirą ir semiam vandenį. Ragaujame. Vanduo skaidrus, gaivina įkauptą organizmą. Močiutė sako valgiui naudojanti tik savo šulinio vandenį.

Prisiminimui įteikiame tradicinį suvenyrą – puode-

lį, pagražintą vasaros spalvomis. Senolė džiaugiasi, išlydimus ir kviečia užsukti rudenį, kai sodo obelys bus apkibusios vaisiais, kurie labai reikalingi, ypač jauniems!

Kiekvienas žolynas ką nors gydo

Keliaujame į paskutinįją numatytą aplankyti sodybą, kurioje gyvena buvusi ilgametė Lomiu kaimo bibliotekininkė Elena Liutvinienė (g. 1947). Šių namų šeimninę jau iš tolo pamatome belūkuriuojančią mūsų. Gražiai tvarkoma aplinka traukia akį, daugybė spalvingų gėlių, dekoratyvinių medelių gausa, skulptūrėlių...

E.Liutvinienė, iš anksto žinodama mūsų viešnagės tikslus, neklausdama veda parodyti sodyboje globojamus vaistinguosius augalus. Ji sako, kad kiekvienas žolynas turi gydomųjų savybių, tik reikia žinoti, kokias ligas kuris gydo, kaip juos naudoti. Vaikams parodo metelę – senovinę karčią vaistažolę, kurios nuoviru gydydavo žmones ir gyvulius. Rodo rabarbarų krūmą, mėtų plotelį, išsiraizgiusias nasturtas. Mergaitės skuba užsirašyti, kad nė vienas pasakytas žodelis nepradingų. Parodžiusi savo sodybos „gamtos vaistinė“, Elena visus atvykėlius kviečia į pavėsinę, kur paruoštas gausus stalas. O jis nepaprastas – beveik viskas iš jos sodyboje užaugintų gėrybių! Vynuogių uogienė, dar šiltos varškės spurgos su mėtomis, beržų sula, obuolių sultys... Apie kiekvieno patiekalo gydomąsias savybes pasakoja Elena, pasiremmdama ir savo mamos patirtimi.

Visą pusdienį praleidome jaukiuose svetingų lomiškių namuose. Aptarėme žygį, apibendrinome.

Sveikos gyvensenos receptai individualūs. Senoliai jaučiasi sveikesni, jei su jais nuoširdžiai bendraujama, išklausa jų nuomonę, perimama patirtis.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telena@takas.lt

www.dialogas.com

PASITEIRAUTI – tel. 234 1571

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Arturas Gusevas**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė **Laurena Remenčiūtė**: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Jmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 60001118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai nerecenzuojami ir negražinami. Kopijuoti ar platinti savaitraštyje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Media Support Foundation

Išleista ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. I. Tir. 2021 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos rytas“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392-1916

Lyderio mokykla 2013

Jau trečius metus birželį Platelių poilsio namuose „Šaltinėlis“ Skuodo Bartuvos progimnazijos iniciatyva organizuojama vaikų vasaros poilsio programa „Lyderio mokykla 2013“. Lyderio savybių ugdymas neformalioju būdu – tokia pagrindinė šios mokyklos-stovyklos idėja. Į ją šiemet susirinko visų Skuodo rajono ugdymo įstaigų mokinių savivaldų vadovai, kandidatai į Lietuvos mokinių parlamentą bei kiti aktyvūs mokyklų mokiniai.

Skuodo Bartuvos progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui **Žydronė Žukauskaitė** „Dialogui“ pasakoja: „Susitarėme su mokiniais dėl trijų stovyklos veiklos principų: mokymasis per patirtį, aktyvus dalyvavimas, pagrįstas savanoryste, ir mokymosi vietos svarba. Taigi veikla ir mokymasis stovykloje buvo paremtas Kolbo patyriminio mokymosi modeliu, kuris veikia rato principu: iš pradžių stovyklautojams iškeliamas iššūkis – užduotis, tada jie vykdo veiklas, kurios padeda įveikti iššūkį, po to atlieka refleksiją (išvertina: dažniausiai kalbama apie tai, kaip jautėsi, kas buvo sunku, kas lengva, kaip sekėsi pasirinkti neformaliojo bendravimo metodą ir t. t.), tada veikla perkeliama į praktiką, aiškinamės, kur galima pritaikyti vieną ar kitą metodą, o tada ratas prasideda iš naujo: naujas iššūkis, veikla ir t. t. Jaunimui šis modelis priimtinas, nes nėra teorijos, iškart praktika, jie patys atranda teoriją viską patys išbandydami.“

Informacijos autorė detalai pasakoja apie stovykloje naudotus metodus. Supažinimui pasitelkti šie: „Vardų gyvatė“, „Molekulės ir atomai“, „Negyvenama sala“, „Skydas“. Vėliau pereita prie grupės

formavimo metodų, kurie skatina grupės narių tarpusavio pasitikėjimą: „Evoliucija“, „Flafis“, „Monstras“ (padarytas iš gyvų dainuojančių žmonių), „Tiltas“ (bendro tilto statymas trijose skirtingose grupėse, vėliau jį sujungiant į bendrą tiltą), „Balionai“ ir kt. Suformavus grupę, imtasi komandinio darbo įgūdžių formavimo neformalioju būdu: lyderio kaip personažo piešimas, jų savybių išskyrimas (įdomu, kad pasirinkti animacinio filmo ir meninio filmo personažai, vyriškos lyties, turintys antgamtinių, išskirtinių galių); komandinio darbo metodas pelnui siekti, paremtas verslo modeliu; renginio, skirto Skuodo rajono mokiniams, scenarijaus rengimas komandose, pristatymas, kritiškų draugų vertinimas; viktorina apie lankytinas vietas ir pan. O kur dar iškylos prie Platelių ežero, ekskursijos energetinių labirintų parke, Šaltojo karo muziejuje, tinklinio žaidimas su paklodėmis, bulvė, diskotekos vakarais, naktiepiečiai, rūpinimasis burtų keliu išsitrauktu bičiuliu, buldozeris, jei pavėlavai, bemiegė paskutinė stovyklautojų naktis...

„Kartais klausiu savęs, – dalijasi Ž.Žukauskaitė, – kam man reikia bemiegių naktų, atsakomybės už jaunimą stovykloje, baimės, kad kas nors baisaus gali nutikti, kai jie maudosi ežere ir pan. Reikia jiems, mokiniams! Todėl mokyklose turi atsirasti žmonių, kurie sudarytų galimybes vaikų tobulėjimui, augimui, pažinimui, bendravimui, bendradarbiavimui neformalioje aplinkoje. Todėl dėkoju bendraminčiams, padėjusiems „gyventi“ stovykloje su jaunimu: kūno kultūros mokytojai E.Kalnikaitei ir technologijų mokytojai G.Kasparui.“

Juliaus Janonio gimnazija – nacionalinė vertybė

Vilniuje apdovanoti „Respublikos nacionalinių vertybių rinkimų“ laureatai, – praneša Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos muziejaus vadovė **Roberta Saudargytė**. Informacijos autorė pasidžiaugia savo mokyklos įvertinimu. Žmogaus amžininko kategorijoje nominantu tapo ilgametis šios gimnazijos lietuvių kalbos mokytojas, muziejininkas, kraštotyrininkas, Šiaulių miesto garbės pilietis Jonas Krivickas (1929–2007), kategorijoje daiktas – objektas, garsinantis Lietuvą, – istorinė Lietuvos gimnazija – Juliaus Janonio gimnazija.

7 nominantai išrinkti iš daugiau nei 40-ies pasiūlytųjų. „Respublikos nacionalinių vertybių rinkimus“ septintus metus organizuoja dienraštis „Respublika“ kartu su „Zonta International“. Šiemet prie projekto prisijungė ir Vilniaus miesto savivaldybė.

➤ KONFERENCIJOS

Atrasti ir palikti save

Vievio gimnazijos mokytoja **Renata Kisnierienė** parašė „Dialogui“ apie savo mokykloje vykusią konferenciją „Pagalba mokiniui“. Joje Vievio bei Elektrėnų „Versmės“ gimnazijų, Semeliškių vidurinės ir Bežionių pagrindinės mokyklos mokytojai dalijosi gerąja darbo patirtimi. „Pirmiausia klausėmės fizikos mokytojos E.Apanavičienės ir mokinių D.Grigoravičiaus bei M.Tartėno pranešimo: visus sužavėjo mokinių kūrybiniai darbai „Optikos ir elektros dėsnių tyrimo prietaisai praktikos darbams atlikti“ ir „Robotinė konstrukcija“. Gegužę šie moksleiviai dalyvavo KTU respublikinėje konferencijoje „Fizikos bandymai aplink mus“ ir laimėjo prizines vietas“, – pasakoja informacijos autorė.

Konferencijos dalyviai savo pranešimuose kalbėjo apie: galimybes padėti mokiniui išskleisti savo gabumus, darbo grupėse ypatumus, integruotas pamokas, ugdymą karjerai, mokinių įsivertinimą, socialinio tinklo vaidmenį klasės auklėtojo veikloje bei menų pamokose, žaidybinių elementų panaudojimą ugdymo procese ir t. t.

„Mokytojo ir mokinio akimis, geriausia pamoka yra ta, kurioje mokytojas jaučia palikęs dalį savęs, o mokinys – suradęs save“, – konstatuoja informacijos apie konferenciją autorė R.Kisnierienė.

Dalijosi kompetencijų ugdymo patirtimi

Vilniaus Užupio gimnazijoje įvyko Vilniaus miesto mokytojų metodinė konferencija „Mokinio kompetencijų ugdymas“. Apie tai, kas nuveikta, atrasta, sukurta, išbandyta kompetencijų ugdymo srityje, konferencijoje dalijosi Vilniaus Užupio ir Senvagės gimnazijų, Jono Basanavičiaus progimnazijos bei Vilniaus Balsių pagrindinės mokyklos, Ugdymo plėtotės ir Nacionalinio egzaminų centrų darbuotojai. Paklausti pranešimų susirinko gausūs būrys ne tik mokytojų, bet direktorių bei kitų profesijų atstovų iš Vilniaus, – informuoja „Dialogą“ Vilniaus Užupio gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja **Lina Cholinienė**.

➤ SIŪLO DARBĄ

Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazijai reikalingas **socialinis pedagogas**.
Detalesnė informacija skelbiama
gimnazijos internetinėje svetainėje www.a.brazausko-gimnazija.lt. Tel. 8 686 33 780.
Gimnazijos direktorius

➤ PROJEKTAI

Pasitikite architektūros dirbtuves!

Pirmąsias keliones pradeda Architektūros [vaikų] fondo organizuojamas projektas „Keliaujančios architektūros dirbtuvės“ (KAD). Jo metu ruošiamasi aplankyti 16 Lietuvos miestelių ir juose surengti kūrybines dirbtuves su vaikais. Šia proga Vilniuje prie Baltojo tilto surengtoje spaudos konferencijoje (06 20) organizatorių komandos atstovai pristatė projektą. Vėliau upės krantinėje buvo įgyvendintos pirmosios kūrybinės dirbtuvės, kurių metu suformuotas nusileidimas prie vandens.

Pristatymo metu šnekėjusi architektė S.S.Paplauskaitė pabrėžė, kad edukacija, kuria užsiima projekto komanda, nėra skirta architektūros specialybei propaguoti. Ji orientuota į socialiai aktyvios bendruomenės kūrimą ir architektūra šiuo atveju yra tik įrankis savo aplinkai pažinti. Architektas R.Palekas papildė, jog projekto misija yra ne tik aplinką padaryti geresnę, bet ir pamatyti bei parodyti, kad nereikia laukti jokių investicijų, pinigų, – tereikia šiek tiek fantazijos, pamėginti sulaužyti kokią nors įprastą, nusistovėjusią taisyklę. „Mes visi esam savo aplinkos šeimininkai ir tik nuo mūsų priklauso, ar yra geriau, ar blogiau. Juk žmogaus sukurta aplinka ir yra architektūros objektas“, – teigė architektas.

Kitas projekto savanoris, urbanistas T.Jonauskis, aiškino, jog miestų kūrimo procesas, kai architektas urbanistas sugalvoja idėją ir ją įgyvendina, jau yra pasenusi tradicija ir šiandien ji nebetinka. Jo nuomone, šis edukacinis projektas atsiskleidžia per du aspektus: vienas – tai architektų ir urbanistų veiklos savanoriškas pobūdis, parodantis, jog norima šį tą daryti, keisti „iš apačios“, nelaukiant valdžios indėlio; antras aspektas – projektų sėkmės priklausomybė nuo žmonių į(s)traukimo, – žmonių dalyvavimas procese užtikrina, kad jie ir toliau naudosis tuo produktu – sukurta aplinka.

Dalyvauti projekte atrinkti nedideli miesteliai ir kaimai. Tokį pasirinkimą paaiškino komandos narys verslininkas M.Timantis: didieji miestai, ir netgi vaikai juose, yra išlepę nuo dėmesio – čia vykdoma daug projektų, todėl atsigręžta į mažesnius mies-

■ **Pirmasis projekto objektas – Vilniuje prie Baltojo tilto sukurtas nusileidimas prie Neries**

telius, kur galima būtų atnešti daugiau naudos ir kūrybos.

Kiekviename miestelyje komanda praleis 4 dienas. Pirmą dieną skirta atvykimui ir įsikūrimui, susipažinimui. Viešose miestelio erdvėse pastatytoje projekto palapinėje kitos dienos rytas prasidės nuo diskusijų, paieškų, miestelio tyrinėjimo kartu su vaikais ir koncepcijos kūrimo. Likusį laiką bus kuriamas objektas, skirtas viešajai erdvei pagerinti. Paskutinę dieną į pristatymą ir bendrą diskusiją bus pakviesta visa miestelio bendruomenė.

Tikimasi, kad objektas, kuris bus sukurta kiekviename miestelyje, turės išliekamąją vertę, kad jis kils iš tos vietos vaikų ir jaunimo poreikio.

Praėjusį sekmadienį (06 23) pirmoji savanorių grupė jau išvyko į Žadeikonių kaimą (Pasvalio r.) ir šiandien, tikėtina, ši vietovė jau džiaugiasi projekto entuziastų bei vietos jaunimo sukurto nauju aplinkos objektu.

„Architektūros [vaikų] fondo“ ir „Dialogo“ inf.

➤ ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS 39 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Ažuolo“ gimnazija, Varėna
„Ažuolo“ gimnazija, Zarasai
„Versmės“ gimnazija, Elektrėnai
Akmenės gimnazija, Akmenės r.
Algirdo Brazausko gimnazija, Kaišiadorys
Antano Baranausko vidurinė, Anykščiai
Baisogalos mokykla-darželis, Radviliškio r.
Balsių pagrindinė, Vilnius
Bartuvos progimnazija, Skuodas
Batniavos pagrindinė, Kauno r.
Bežionių pagrindinė, Elektrėnų sav.
Fabijoniškių vidurinė, Vilnius
Gamtos, Panevėžys
Garliavos lopšelis-darželis „Eglutė“, Kauno r.
Garliavos lopšelis-darželis „Obelėlė“, Kauno r.
Ilgakio mokykla-darželis, Kauno r.
Joniškio pagrindinė, Joniškis
Jono Basanavičiaus progimnazija, Vilnius
Jonučių darželis, Kauno r.
Josvainių gimnazija, Kėdainių r.

Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Juozo Tūbelio progimnazija, Rokiškis
Kulautuvos vidurinė, Kauno r.
Lomų pagrindinė, Tauragės r.
Lopšelis-darželis „Gluosnis“, Šiauliai
Mato Slančiausko progimnazija, Joniškis
Naujamiesčio pagrindinė, Jurbarkas
Petro Vileišio gimnazija, Pasvalys
Prezidento Jono Žemaičio gimnazija, Raseiniai
Putinių gimnazija, Alytus
Radvilų gimnazija, Vilnius
Semeliškių vidurinė, Elektrėnų sav.
Senvagės gimnazija, Vilnius
Skaistgirio vidurinė, Joniškio r.
Troškūnų Kazio Inčičiaus vidurinė, Anykščių r.
Užupio gimnazija, Vilnius
Vaiguvos Vlodo Šimkaus vidurinė, Kelmės r.
Veisiejų gimnazija, Lazdijų r.
Vievio gimnazija, Elektrėnų sav.

■ Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centre vyko šalies mokytojų kvalifikaciniai mokymai „Aplinkos stebėjimo įgūdžių tobulinimas pagal GLOBE programą“.

Sauliaus Tamošiūno (Varėnos „Ąžuolo“ gimnazija) atsiųstoje nuotraukoje – mokymų dalyviai iš Akmenės, Pasvalio Petro Vileišio ir Vilniaus Radvilų gimnazijų, Anykščių Antano Baranausko, Anykščių r. Troškūnų Kazio Inčiūros, Joniškio r. Skaistgirio ir Vilniaus Fabijoniškių vidurinių, Joniškio „Saulės“ pagrindinės bei Panevėžio gamtos mokyklų, Joniškio Mato Slančiausko progimnazijos ir Klaipėdos moksleivių saviraiškos centro ant Vilnelės tiltuko sostinėje.

**Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!**

I. Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- ⊙ Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- ⊙ Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » visiems metams – 175,89 Lt,
- » pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II. Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » visiems metams – 87,95 Lt,
- » pusei metų – 52,77 Lt,
- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims (tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » visiems metams – 115,69 Lt,
- » pusei metų – 63,74 Lt,
- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III. Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- ⊙ Švietimo aktualijos
- ⊙ Straipsnių fragmentai
- ⊙ Internetinė apklausa
- ⊙ Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- ⊙ Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją
tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com –
ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

**Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose,
galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.**

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.